

Italiano per gioco

Emilia Rutkowska
Barbara Klimek
Anna Miszta

Poradnik metodyczny do programu nauczania języka włoskiego dla II etapu edukacyjnego wprowadzanego jako I język obcy w klasach IV–VIII SP oraz jako II język obcy w klasach VII–VIII SP

opracowany w ramach projektu:

„Tworzenie zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach
Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Redakcja merytoryczna: Beata Luc
Redakcja językowa i korekta: Eduexpert sp. z o.o.
Projekt graficzny i projekt okładki: Eduexpert sp. z o.o.
Redakcja techniczna i skład: Eduexpert sp. z o.o.

Weryfikacja i odbiór niniejszej publikacji: Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie

w ramach projektu: *Weryfikacja i odbiór zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy*

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC-BY-NC).
creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl

Spis treści

WSTĘP	5
ROZDZIAŁ I	7
Planowanie pracy w procesie dydaktycznym i wychowawczym uwzględniające cele i założenia podstawy programowej języka włoskiego na drugim etapie edukacyjnym	7
ROZDZIAŁ II	
Nauczanie języka włoskiego na drugim etapie edukacyjnym	11
2.1 Metody pracy	12
2.2 Kompetencje kluczowe	13
ROZDZIAŁ III	
Organizacja procesu dydaktycznego – zasady pracy na lekcji języka włoskiego	16
ROZDZIAŁ IV	
Nauczane treści kształcenia, umiejętności przedmiotowe i ponadprzedmiotowe (uniwersalne) z uwzględnieniem planowania i wdrażania działań wspierających kształtowanie kompetencji kluczowych i umiejętności miękkich	22
4.1 Sposoby realizacji treści kształcenia wspierające rozwój umiejętności przedmiotowych	23
4.2 Sposoby realizacji treści kształcenia wspierające rozwój umiejętności ponadprzedmiotowych	24
4.3 Sposoby realizacji treści kształcenia wspierające z uwzględnieniem zróżnicowanych potrzeb uczniów	24
4.4 Sposoby realizacji treści kształcenia wspierające rozwój kompetencji kluczowych	25
4.5 Sposoby realizacji treści kształcenia wspierające rozwój kompetencji miękkich	29
ROZDZIAŁ V	
Monitorowanie i ocenianie postępów ucznia	31

ROZDZIAŁ VI

Zadania nauczyciela w kontekście realizacji założeń edukacji włączającej	42
BIBLIOGRAFIA	51

WSTĘP

Nauka jest jak niezmierne morze. Im więcej jej pijesz,
tym bardziej jesteś spragniony.

Stefan Żeromski, *Szyfowe prace*

Prezentowany poradnik metodyczny opiera się na założeniach programu nauczania języka włoskiego dla II etapu edukacyjnego nauczanego jako pierwszy w klasach IV–VIII i jako drugi w klasach VII–VIII szkoły podstawowej *Italiano per gioco*, autorstwa Emilii Rutkowskiej.

Dzięki zaproponowanej metodzie komunikatywnej, a także idei konstruktywizmu, który kładzie nacisk na samodzielne rozwijanie kompetencji językowych, ale przy wsparciu nauczyciela, uczeń jest przygotowywany do wykorzystywania języka w życiu prywatnym oraz zawodowym. Program Rutkowskiej zawiera także wskazówki dotyczące podejścia interdyscyplinarnego w nauczaniu języka włoskiego, warto wspomnieć omawiane metody pracy z uczniami (np. CLIL, od ang. *content and language integrated learning*, TPR, od ang. *total physical response*) czy przykłady projektów, łączących różne przedmioty szkolne (gra planszowa, która wykorzystuje wiedzę i umiejętności uczniów w zakresie matematyki, geografii oraz języka włoskiego, poza tym pojawiają się projekty ekologiczne itp.). Interdyscyplinarność w nauczaniu języków obcych, w tym włoskiego, nie tylko pomaga aktywizować uczniów podczas zajęć, gdyż bazuje na ich zainteresowaniach i wiedzy z innych dziedzin, lecz także buduje motywację wewnętrzną ucznia, który szybko dostrzega efekty swojej pracy, wykorzystując umiejętności zdobyte na innych lekcjach podczas włoskiego.

W ujęciu wspomnianego programu, treści gramatyczne pozostają na drugim planie (choć wciąż są istotne, gdyż bez opanowania podstaw gramatyki niemożliwa jest efektywna komunikacja), na plan pierwszy wysuwają się zagadnienia orbitujące wokół poszczególnych kręgów tematycznych. Jest to podejście cenne, gdyż pozwala na realizację tematów w kolejności wybranej przez nauczyciela. Atutem jest możliwość dostosowania poziomu trudności do potencjału uczniów ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi. Jednym z istotnych aspektów programu nauczania *Italiano per gioco* jest edukacja włączająca. Każdy uczeń ma prawo do nauki i odnoszenia sukcesów edukacyjnych na miarę swoich możliwości, dlatego też ważne jest stworzenie warunków do indywidualnego rozwoju w różnym tempie.

Zalecenia Unii Europejskiej w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych (opisane we wstępie do programu nauczania) są bardzo przydatne, zwłaszcza na lekcjach języków obcych, w tym włoskiego. Stwarzanie okazji do komunikowania się w języku włoskim, poznawanie kultury i tradycji innych niż polskie, przy jednoczesnym poszanowaniu inności i tolerancji dla tego, co nieznanne, a także nauka podstawowych matematycznych działań, włoskich nazw liczb, figur geometrycznych itp., to działania rozwijające poszczególne kompetencje kluczowe.

Poradnik metodyczny może być stosowany jako pomoc i inspiracja przez nauczycieli uczących języka włoskiego w klasach IV–VIII (jest to wtedy wiodący język obcy), ale mogą z niego korzystać również nauczyciele, którzy uczą języka włoskiego jako drugiego w klasach VII–VIII szkoły podstawowej. Program napisano zgodnie z założeniami

zawartymi w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, II etap edukacyjny (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, Dz. U. 2017, poz. 356) oraz w oparciu o aktualne wytyczne określone w przepisach oświatowych w sprawie oceniania (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych, Dz. U. 2019, poz. 373).

Uniwersalność treści oraz praktyczne wskazówki i metody nauczania, także w ujęciu edukacji zdalnej, pozwalają na wykorzystanie poradnika zarówno przez nauczycieli stawiających pierwsze kroki w zawodzie, jak i tych doświadczonych. Dla ostatnich poradnik będzie inspiracją do poszukiwania nowych dróg do umysłów i serc uczniów, aby wzbudzić w nich pasję poznawania języka i kultury włoskiej. Istotną rolę nauczyciela jest rozbudzenie w uczniach pasji do języka obcego, chęci rozwijania swoich umiejętności, a pewnego dnia, być może, realizacji pragnienia odwiedzenia Włoch, by doświadczyć kultury i tradycji włoskich, zobaczyć zabytki i słynne miejsca na własne oczy.

ROZDZIAŁ I

Planowanie pracy w procesie dydaktycznym i wychowawczym uwzględniające cele i założenia podstawy programowej języka włoskiego na drugim etapie edukacyjnym

Podczas planowania pracy i organizacji procesu dydaktycznego należy, w pierwszej kolejności, rozważyć liczbę godzin, jaką dysponuje nauczyciel. Program nauczania języka włoskiego na drugim etapie edukacyjnym obejmuje trzy godziny tygodniowo przez okres pięciu lat w klasach IV–VIII, jeśli jest to drugi język obcy, którego uczniowie zaczynają się uczyć w klasie siódmej, nauczyciel ma do dyspozycji dwie godziny tygodniowo przez dwa lata. Taka liczba umożliwia w miarę swobodną realizację podstawy programowej. Jeżeli godzin jest więcej lub przeciwnie, o wiele mniej, należy dostosować zakres materiału odpowiednio do czasu, jaki mamy wspólnie z uczniami spędzić na poznawaniu języka i kultury Włoch.

Planowanie pracy nauczyciela podzielić można na sferę kształtowania szeroko rozumianej przestrzeni (pracownia językowa z układem stołów, krzeseł, wyposażeniem, pomocami dydaktycznymi) oraz sferę szeroko rozumianej formy (dobór metod nauczania do danego zespołu uczniów, dostosowania indywidualne do uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – SPE, wybór metod aktywizujących, sposób pracy z poszczególnymi uczniami, sposobów oceniania, sprawdzania prac pisemnych itp.).

Przestrzeń, w której odbywają się działania edukacyjne, należy dostosować do potrzeb uczniów w taki sposób, aby zainteresować przedmiotem jak największą grupę. Wyposażenie pracowni językowej w komputer z dostępem do internetu, w miarę możliwości w rzutnik czy tablicę interaktywną, a także w wygodne krzesła i stoliki, które, w zależności od typu planowanej lekcji, można ustawić w kręgu, w rzędach czy w grupach, będzie dużym ułatwieniem, nie tylko dla nauczyciela, lecz dla uczniów. To pozwoli im poczuć się komfortowo. Jeżeli mamy możliwość swobodnego przedstawiania krzeseł i stolików, warto to wykorzystać. Ustawienie ich w okręgu w naturalny sposób pomoże podczas zabaw aktywizujących wszystkich uczniów – łatwiej wtedy o rozmowę, gdy wszyscy się widzą nawzajem, nikt nie chowa się za plecami kolegi, także słyszalność jest o wiele lepsza niż przy tradycyjnym ustawieniu ławek (jedna za drugą). Gdy planujemy ćwiczenia polegające na dyskusji za i przeciw, warto podzielić przestrzeń klasy na dwie części i zaznaczyć podział układem krzeseł w dwóch grupach, część po lewej, część po prawej stronie. Układ ten w trakcie dyskusji może ulegać zmianom, jeśli uczeń zmieni zdanie, może wraz z krzesłkiem przenieść się na drugą stronę. Czasem najlepszą przestrzenią do zajęć ruchowych, polegających na przemieszczaniu się uczniów po sali, będzie pusty środek pracowni, krzesła ustawione pod ścianami. Nie zawsze jest czas na przesuwanie stołów i krzeseł, ale od czasu do czasu warto przełamać szkolną rutynę, także w zakresie miejsc siedzących. Dla uczniów, jak wspomniano, takie zmiany są również komfortowe, gdyż usuwają czynnik nudy i pozwalają na uruchomienie kreatywności podczas lekcji. Jeżeli w klasie jest uczeń z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, który ma trudności z zaakceptowaniem zmian, uprzedzamy go kilka dni wcześniej o planowanej zmianie układu krzeseł, a także podajemy przyczynę odejścia od rutynowego schematu zajęć.

Kolejnym istotnym elementem są pomoce dydaktyczne, przez które rozumieć należy wszelkie plakaty związane z kulturą Włoch, mapy, plany miast włoskich, zdjęcia zabytków, słynnych ludzi, gazetki tematyczne (np. dotyczące włoskiej kinematografii, jedzenia, muzyki itp.). Wspomniane materiały nie stanowią jedynie dekoracji sali, z każdym rokiem coraz bardziej zakurzonej. Mogą być wykorzystywane podczas zajęć jako materiały referencyjne, ilustracje omawianych zagadnień, a treści zmieniać się powinny cyklicznie – w zależności od omawianych tematów, świąt i indywidualnych zainteresowań uczniów. Dobrze jest włączyć uczniów w poszerzanie bazy materiałowej i zachęcić do współtworzenia gazetek ściennych i plakatów – w formie zadania domowego indywidualnego czy projektu grupowego. Efekty pracy powieszona na ścianach są świetną pamiątką, pomocą podczas lekcji, gdy umknie potrzebne wyrażenie czy zwrot oraz, co równie ważne, czynią z pracowni przytulne, zindywidualizowane miejsce pracy i zabawy. Bazę materiałową uzupełniają słowniki, książki i gazety w języku włoskim, wspierają rozwój kompetencji kluczowych, do których należy m.in. samokształcenie. Dobrym pomysłem może być utworzenie funkcji bibliotekarza, wyznaczonego spośród uczniów, który będzie pilnował wypożyczania i terminowego zwrotu materiałów czytelniczych.

Istotnym etapem planowania jest wybór podręcznika (dopuszczonego przez ministerstwo do użytku szkolnego) oraz wybranego wariantu podstawy programowej wraz z obudową (np. zeszyt ćwiczeń, e-podręczniki, flipbooki etc.). Obecnie na rynku wydawniczym jest szeroka oferta podręczników w kolorowych okładkach, reklamujących się jako wspaniałe narzędzie i pomoc zarówno dla nauczyciela, jak i ucznia. Jak sprawdzić, który podręcznik jest dobry? W przypadku języka obcego jedną z podstawowych kwestii jest jego funkcjonalność i przejrzystość – poszczególne działy wyraźnie od siebie oddzielone, szybko można odnaleźć sekcje gramatyczne, listy słówek zgromadzone w jednym miejscu po każdym dziale tematycznym, a także ciekawe i przejrzyste fazy powtórkowe i podsumowujące. Czytelne polecenia i zróżnicowany stopień trudności zadań umożliwiają pracę z uczniami na różnym poziomie zaawansowania, pozwalają także na samodzielną pracę ucznia z podręcznikiem w domu (jako element pracy domowej lub jako uzupełnienie zaległości – wynikłej z nieobecności w szkole). Teksty dialogowe, jeśli są krótkie, dowcipne, stanowią przemyślaną całość fabularną podzieloną na małe części, zachęcają do powtórnej lektury, do czytania na głos i odgrywania ról. Zwłaszcza uczniowie w młodszych klasach z niecierpliwością czekają na kolejne części komiksu i opowiadania z życia bohaterów podręcznika. Ładnie wydany podręcznik z ciekawymi materiałami wizualnymi, multimedialnymi, różnorodnymi zadaniami i odwołaniami do reprodukcji, filmów młodzieżowych czy zjawisk popkultury, usprawnia pracę nauczyciela i zachęca uczniów do korzystania z niego nie tylko w szkole, lecz również w domu, podczas pracy własnej. Warto wspomnieć o nieobligatoryjności podręcznika, można pracować bez niego, bazując na własnych materiałach. Jednak wymaga to więcej pracy przygotowawczej przed rozpoczęciem roku szkolnego, jak i podczas codziennej pracy.

Forma nauczania powinna bazować na wybranym podręczniku i programie nauczania – zadaniem nauczyciela jest dostosowanie go do indywidualnych potrzeb swoich uczniów, których postępy w zdobywaniu wiedzy podlegają ewaluacji. System oceniania powinien zawierać szczegółowy opis określonych wymagań edukacyjnych, uwzględniając kształtowanie wszystkich czterech sprawności językowych – słuchania,

czytania, mówienia i pisania, o czym szerzej napisano w rozdziale piątym niniejszego poradnika. Istotną kwestią jest również indywidualizacja nauczania i oceniania uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, aby na miarę swoich możliwości mogli oni osiągać sukcesy językowe, poparte odpowiednią notą w dzienniku czy na świadectwie (w przypadku uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi możliwa jest ocena opisowa śródroczna i końcowa).

Niezależnie od poziomu zdobytej wiedzy i umiejętności w zakresie znajomości leksyki czy struktur gramatycznych wymaganych na danym etapie, czytania ze zrozumieniem, pisania czy wypowiedzi ustnych, w ocenie śródrocznej nacisk położony jest na ocenę postępu, jaki uczeń poczynił od początku roku szkolnego. Jeżeli pracownicy wykonywał zadania domowe, był aktywny podczas zajęć, to ocena śródroczna odzwierciedla te starania w postaci dobrej noty, a także wzbogacona jest o wskazówki w rozmowie indywidualnej z uczniem, podczas której mówi się o tym, nad czym powinien szczególnie pracować w kolejnym semestrze, aby osiągnąć pełny sukces. Wspomniany system powinien zostać szczegółowo omówiony z uczniami podczas pierwszej lekcji języka włoskiego, należy również udostępnić go rodzicom. Zanim nauczyciel wkroczy do klasy na pierwsze zajęcia, warto, by poświęcił czas na przygotowanie planu wynikowego lub rozkładu materiału. Nie jest to obowiązkowe, ale z pewnością stanowić będzie wskazówkę w trakcie roku szkolnego, ile z zaplanowanych działań udało się wykonać, co jeszcze przed nami, ile czasu potrzebujemy na realizację zamierzeń itp.

Nauczyciel z wieloletnim stażem zapewne będzie chciał wprowadzić modyfikacje do planów z lat poprzednich, ubogacając je wnioskami i uwagami na temat osiągniętych celów edukacyjnych lub też dodać nowe cele, które pojawiły się w trakcie pracy, a nie zostały wcześniej uwzględnione. Zaplanować należy także działania podejmowane w ramach realizacji edukacji włączającej.

Ponieważ kalendarz szkolnych wydarzeń planowany jest ze sporym wyprzedzeniem, warto uwzględnić w rozkładzie materiału nieco miejsca na realizację wydarzeń mających na celu propagowanie kultury włoskiej (festiwal pizzy czy innych dań włoskich, konkursy recytatorskie, konkurs piosenki, konkursy plastyczne zwieńczone wystawą prac, challenge, gry terenowe, warsztaty filmowe itp.). Niezależnie od pomysłów nauczyciela, warto zapytać uczniów, czym się interesują i jakie mają pomysły na połączenie swoich pasji z nauką języka włoskiego.

Przygotowany przez nauczyciela plan pracy, oprócz treści z podstawy programowej oraz celów nauczania języka włoskiego, może zawierać cele wychowawcze. Warto odnotować pomysły na dostosowanie metod, form i środków do potrzeb poszczególnych uczniów – poprzez przygotowane karty pracy, wydłużenie czasu pracy, preferencję odpowiedzi ustnych lub pisemnych, dostosowanie czcionki lub udostępnienie materiałów audio dla osób słabowidzących, a także dla uczniów, którym łatwiej jest uczyć się ze słuchu. Świadomość, iż współpraca z rodzicami i opiekunami ucznia daje lepsze efekty nauczania, pozwala na przeznaczenie w planie pracy szczególnego miejsca i czasu na regularne spotkania z rodzicami, stały kontakt mailowy albo przez dziennik elektroniczny. Relacje pełne szacunku, wzajemnego zrozumienia i empatii między rodzicami a nauczycielem pomagają uczniom w osiągnięciu sukcesów edukacyjnych, umożliwiają rozwinięcie w pełni ich potencjału. We wspomnianym planie można również zapisać odwołania do treści międzyprzedmiotowych, sposoby na wykorzystanie

wiedzy o świecie, zdobytej przez uczniów podczas nauki szkolnej i w trakcie osobistych doświadczeń.

Skupienie uwagi na uczniach i ich potrzebach jest w pracy nauczyciela cenne i potrzebne, nie należy jednak zapominać o sobie, gdyż nauczyciel jako osoba jest istotnym elementem w procesie przyswajania wiedzy i zdobywania kompetencji językowych. Nauczyciel pełen pasji, nieustannie się rozwijający, zdobywający wiedzę na temat kultury, tradycji, nowych wyrażeń językowych, świadomy zmian, jakie zachodzą we Włoszech oraz poświęcający czas na zdobycie umiejętności w zakresie nowoczesnych metod nauczania, także z wykorzystaniem aplikacji, platform internetowych itp., stanowi żywy przykład tego, jak realizować samokształcenie w dorosłym życiu i nieustannie się rozwijać.

Cenne w oczach uczniów jest również przyznanie się nauczyciela do błędu lub niewiedzy. Zapytany o wyraz, którego znaczenia nie zna, może szczerze przyznać, że wcześniej nie spotkał się z tym słowem i zaproponować wspólne poszukiwania rozwiązania lub przedstawić wynik poszukiwań na kolejnych zajęciach, nagradzając ciekawość lingwistyczną ucznia.

ROZDZIAŁ II

Nauczanie języka włoskiego na drugim etapie edukacyjnym

Na drugim etapie edukacyjnym treści tematyczne, omawiane podczas lekcji języka włoskiego (jak również każdego innego obcego), powinny odnosić się do kwestii znanych uczniom z własnego doświadczenia. Opis świata z najbliższego otoczenia ucznia oraz słownictwo powiązane z np. tematyką szkoły, rodziny, tradycji i zwyczajów rodzinnych, grona rówieśników, sprawia, że uczeń ma szansę zidentyfikować się z zagadnieniami, skorelować je ze swoimi zainteresowaniami, pasjami i obowiązkami.

Warto jak najczęściej uzmysławiać uczniom cel poznawania języka obcego, którym jest efektywna komunikacja. Dlatego pokazywanie języka w działaniu, w rozmaitych sytuacjach komunikacyjnych, odgrywanie scenek z dnia codziennego jest niezwykle istotne, gdyż wzbudza motywację wewnętrzną do samokształcenia, poznawania języka na kolejnych poziomach, nawet po opuszczeniu murów szkoły.

W jednej z rymowanych książeczek dla maluchów, opisującej zawód nauczyciela, pojawia się na każdej stronie refren: „Żeby zajęcia były ciekawe, Pani z nauką łączy zabawę”. W uatrakcyjnieniu zajęć pomogą metody aktywizujące, które będą tematem niniejszego rozdziału. Wśród licznych metod, z których wspomnieć należy obrazki, zdjęcia, schematy, tablice informacyjne, piktogramy, teksty, materiały interaktywne, także te internetowe, aplikacje na smartfony itp., nauczyciel wybiera te, które najlepiej zostaną wykorzystane przez konkretny zespół klasowy.

Stosowanie metod aktywizujących ułatwia realizację edukacji włączającej, gdyż otwiera przed nauczycielem szerokie spektrum możliwości różnorodnych dostosowań do potrzeb uczniów ze SPE. Tym nauczycielom, którzy z różnych powodów czują się zniechęceni, przytłoczeni dodatkowym wysiłkiem, jaki generuje przygotowanie lekcji w sposób niestandardowy, nieszablonowy, warto przypomnieć, że ten wysiłek oraz zaangażowanie stokrotnie się opłaci. Uczniowie zainteresowani przedmiotem uczą się chętniej i szybciej, sami także biorą udział w przygotowaniu materiałów do lekcji czy opracowują projekty, plakaty itp., które mogą pozostać w pracowni językowej jako narzędzia do nauczania kolejnych uczniów.

Niezmiernie ważnym zagadnieniem jest motywacja, zwłaszcza wewnętrzna, niesterowana z zewnątrz nagrodami czy pochwałami, tylko stawianie sobie przez ucznia własnych celów edukacyjnych. Zdawkowe „brawo, dobra robota” niewiele wnosi, gdyż nie pokazuje, co dokładnie zostało wykonane dobrze i jak powtórzyć ten sukces w przyszłości. Podkreślenie konkretnych elementów, które zostały wykonane dobrze lub wysiłku, jaki uczeń włożył w opanowanie czegoś trudnego stanowi cenniejszą zachętę do dalszej pracy. W budowaniu motywacji wewnętrznej pomaga także podejście indywidualne do każdego ucznia, znajomość jego słabych i mocnych stron. Przykładowo, jeśli nauczyciel zna problemy ucznia z zapamiętaniem konkretnej struktury gramatycznej **i usłyszy podczas kolejnych zajęć poprawną formę**, wypowiedzianą przez niego, warto to natychmiast wychwycić i podkreślić sukces. Należy jednak unikać słów – „wreszcie się udało”, „w końcu dobrze powiedziałeś”, gdyż w ten sposób zwracamy uwagę na wyjątkowo długi czas, jaki był potrzebny na nauczenie się czegoś, co może być odebrane jako krytyka. Lepiej powiedzieć – „**Słyszę, że zapamiętałeś**”; „Widzę, że poradziłeś sobie z tą konstrukcją”.

Jesper Juul zauważa, że „pochwała nie buduje u dziecka poczucia własnej wartości. Jeśli rodzice i otoczenie zachowują się tak, jakbyś był mistrzem świata we wszystkim, to kiedy znajdziesz się w prawdziwym świecie możesz doznać szoku. Bo tam przecież znajduje się mnóstwo innych mistrzów świata. Nagle otacza cię tłum ludzi, którzy w swoich rodzinach byli numerem jeden” (Juul 2012). Najtrudniejsze, ale też najbardziej efektywne jest zbudowanie świadomości ucznia, że samokształcenie i rozwój jest drogą na całe życie.

Uczeń **świadomy faktu, że najcenniejsze** są wiedza i umiejętności oraz zastosowanie w praktyce językowej tego, co przekazywane jest podczas zajęć, będzie chętniej pracował w domu samodzielnie, pełniej wykorzysta swój potencjał podczas lekcji. Dla niego będzie jasne, że nie uczy się dla pochwał nauczyciela, rodziców, nie dla ocen, lecz dla siebie samego.

2.1 Metody pracy

Program nauczania w rozdziale dotyczącym metod dzieli je na podające, eksponujące, problemowe, programowane, praktyczne i inne. Wymieniono wiele przykładowych metod i technik pracy, z uwzględnieniem konkretnych sprawności, jakie można kształtować z ich wykorzystaniem. Na przykład znajomość konstrukcji gramatycznych łatwo utrwać przy pomocy metod indukcji i dedukcji, przez gry i zabawy językowe, zadania polegające na uzupełnianiu luk w tekście, parafrazy. Sprawności komunikacyjne trenuje się przy pomocy metod dyskusyjnych, które kształtują umiejętności stawiania tezy, argumentowania i wnioskowania, uczą słuchania siebie nawzajem.

Wcielanie się w role, dialogi sterowane, tworzenie historyjek w parach czy grupach, to przykłady technik służących kształceniu kompetencji rozumienia i tworzenia informacji. Nie tylko uczniowie z klas młodszych lubią odgrywanie scenek, także dla młodzieży jest to rozrywka połączona z intensywną nauką. Oprócz komunikowania się w sposób efektywny, uczniowie poznają sposoby na prezentowanie różnych poglądów, a także kształtują cenną, **również w życiu dorosłym**, empatię. Do technik stosowanych podczas wcielania się w różne role zaliczyć można także wywiady, sondaże przeprowadzane przez uczniów na podstawie kart pracy (przykładową lekcję dotyczącą sposobów spędzania wolnego czasu z wykorzystaniem sondażu znaleźć można w scenariuszach lekcji).

Umiejętność podejmowania decyzji jest nieodłączną częścią życia dorosłych, warto już w młodym wieku ćwiczyć ją podczas różnych lekcji, m. in. języka obcego. W podjęciu właściwej decyzji pomoże analiza problemu, określenie przyczyn i skutków, wyznaczenie priorytetów oraz szukanie możliwych rozwiązań. Do technik stosowanych w tym przypadku zaliczyć można wszelkie metody problemowe, studium przypadku, metaplan oraz różne rodzaje dyskusji: panelowe, oksfordzkie, okrągły stół czy burzę mózgów. Podczas ćwiczeń dyskusyjnych uczniowie kształtują nie tylko kompetencje komunikacyjne, gdyż uczą się wypowiadać w języku włoskim, istotne jest również zdobywanie kompetencji społecznych, a także obywatelskich – wyrażanie opinii przy poszanowaniu zdania innych, nauka uważnego słuchania kolegów i koleżanek, reagowanie na komunikaty jest umiejętnością cenną we współczesnym świecie. Nauczyciel dobiera metody i techniki nie tylko do stopnia zaawansowania językowego zespołu, lecz także do ich otwartości na nowe doświadczenia. W większej grupie

bardziej sprawdzi się forma pracy w małych zespołach niż dyskusja plenarna, podobnie w przypadku uczniów ze SPE, autyzmem czy ZA, łatwiej im będzie wypowiadać się podczas pracy w parach niż na forum klasy. Osoby z afazją, niedosłuchem oraz mające problemy artykulacyjne również będą chętniej pracować w mniejszym gronie, nienarażone na stres publicznego wystąpienia. Uczniowie słabosłyszący powinni zajmować miejsca blisko nauczyciela, gdy będą mieli problemy ze zrozumieniem wielu głosów mówiących naraz, będą mogli dyskretnie poprosić o pomoc.

Opisywana wcześniej krótka praca w małej grupie jest nie do przecenienia podczas zajęć w licznej klasie, gdyż podział na mniejsze grupy pozwala uaktywnić potencjał większej liczby uczniów, uruchomić ich kreatywność oraz zintegrować zespół. W grupach można pracować wielorako – nauczyciel może stworzyć zespoły kilkuosobowe, które mają za zadanie przygotować projekty interdyscyplinarne, wyznaczyć lidera, który będzie konsultował się z nauczycielem i przekazywał grupie informacje pomagające w dalszej pracy. Po ukończeniu projektów następuje prezentacja na forum klasy, a gotowe prace mogą ozdobić pracownię i służyć jako pomoce dydaktyczne w przyszłości. Najczęściej praca w grupach trwa kilka do kilkunastu minut podczas jednej lekcji, a uczniowie wspólnie uzupełniają kartę pracy, odgrywają dialog lub tłumaczą fragment tekstu. Tego rodzaju ćwiczenia również wymagają słuchania siebie nawzajem, współpracy oraz umiejętności wyszukiwania istotnych informacji, co niewątpliwie przyda się uczniom na dalszych etapach edukacji.

Praca indywidualna uczniów jest jednak podstawą podczas lekcji, a także jest kontynuowana w domu. Niejednokrotnie łatwiej jest przygotować zróżnicowane materiały i karty pracy dla uczniów ze SPE, planując pracę indywidualną. Można zróżnicować wielkość czcionki, dopasować stopień trudności krzyżówek, wykreślanek i innych gier językowych (uczeń zdolny może otrzymać zadania wymagające większego wysiłku z jego strony), a po zakończeniu pracy podsumować jej efekty na tablicy interaktywnej w ramach rozmowy sterowanej.

Ciekawą metodę stanowi portfolio językowe, które można przeprowadzić nie tylko w wersji papierowej, lecz również elektronicznej (aplikacje np. Jambord, Padlet, Miro są pomocne), co jest ubogacające podczas tradycyjnego nauczania w szkole, a podczas edukacji zdalnej uatrakcyjnia zajęcia. Przesunięcie, nawet w niewielkim stopniu, odpowiedzialności za efekt edukacji z nauczyciela na ucznia, pomaga w samokształceniu oraz buduje pewność siebie uczniów.

Nie tylko portfolio, ale wszelkiego rodzaju projekty indywidualne czy grupowe stanowią przykład interdyscyplinarnej pracy skupionej wokół tematu, z wykorzystaniem różnorodnych technik prezentacji. Uczniom zaproponować można stworzenie mapy myśli, wizualizację zagadnienia poprzez plakat, ilustracje, komiksy, można nawet zorganizować wystawę prac lub prezentację multimedialną z wykorzystaniem sfotografowanych i obrobionych graficznie prac uczniów. Taki sposób świetnie łączy wiedzę szkolną z tą pozaszkolną, umożliwia także zaprezentowanie podczas zajęć pasji i zainteresowań uczniów z innych obszarów nauki i kultury.

2.2 Kompetencje kluczowe

Niezwykle istotne w procesie edukacji jest kształcenie kompetencji kluczowych, czyli ośmiu sfer stanowiących połączenie wiedzy, umiejętności i postaw niezbędnych nie

tylko w szkole, lecz przede wszystkim w dorosłym życiu. Kompetencje kluczowe są szczegółowo opisane w programie nauczania Emilii Rutkowskiej, więcej szczegółowych informacji na temat, w jaki sposób kształcić je podczas lekcji języka włoskiego znaleźć można w rozdziale czwartym poradnika. Także proponowane scenariusze lekcji dostarczają praktycznych wskazówek w zakresie dostosowania metod i technik nauczania do kształcenia poszczególnych kompetencji. W scenariuszu dla klasy czwartej nt. środków transportu, uczniowie rozwijają kompetencje cyfrowe, rozumienie i tworzenie informacji, a także świadomość i ekspresję kulturalną. Z kolei scenariusz lekcji na temat sposobów spędzania czasu wolnego pokazuje, jak za pomocą metod komunikacyjnych, technik aktywizujących takich jak sondaż czy kalambury kształtować kompetencje społeczne, a także w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Warto zaznaczyć, że kształcąc poszczególne sprawności i kompetencje, na kolejnych etapach edukacji, kładziemy nacisk na różne elementy. Osoba ucząca się języka obcego nowożytnego jako pierwszego, czyli w wariantcie II.1. podstawy programowej, po ośmiu latach nauki powinna osiągnąć poziom A2+, a w zakresie **rozumienia wypowiedzi** poziom B1. Nie można od ucznia wymagać sprawności produktywnych (mówienia i pisanie) na tym poziomie. Uczeń poznający język włoski jako drugi – w wariantcie II.2. powinien osiągnąć poziom A1 w ramach wszystkich czterech wspomnianych umiejętności.

Warto także przypomnieć temat dostosowania metod nauczania i środków przekazu treści do możliwości wszystkich uczniów, także tych ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Należy wziąć pod uwagę uczniów z grup nie tylko obciążonych biedą, problemami zdrowotnymi czy borykających się z nieakceptacją wśród rówieśników. Potrzeba objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną w przedszkolu, szkole i placówce wynika w szczególności:

1. z niepełnosprawności;
2. z niedostosowania społecznego;
3. z zagrożenia niedostosowaniem społecznym;
4. z zaburzeń zachowania lub emocji;
5. ze szczególnych uzdolnień;
6. ze specyficznych trudności w uczeniu się;
7. z deficytów kompetencji i zaburzeń sprawności językowych;
8. z choroby przewlekłej;
9. z sytuacji kryzysowych lub traumatycznych;
10. z niepowodzeń edukacyjnych;
11. z zaniedbań środowiskowych związanych z sytuacją bytową ucznia i jego rodziny, sposobem spędzania czasu wolnego i kontaktami środowiskowymi;
12. z trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanych z wcześniejszym kształceniem za granicą. Każdy przypadek należy rozpatrywać indywidualnie i regularnie kontrolować powagę problemów, z jakimi mierzyć się muszą każdego dnia wymienieni uczniowie.

Wykluczenie z grona rówieśników z powodu niedostatecznej znajomości języka czy niedostosowania pod względem materialnym, intelektualnym, emocjonalnym i każdym innym, zdecydowanie obniża potencjał edukacyjny ucznia, gdyż jego uwaga skierowana jest na działania mające mu przynieść akceptację i podziw grupy klasowej, a nie na zdobywanie umiejętności językowych. Uczniowie zdolni, wbrew pozorom, również stanowią grupę (a często nawet nie tworzą grupy, lecz trzymają się samotnie na uboczu klasy) narażoną na niezrozumienie, czasem śmiechy i docinki kolegów i koleżanek. Podczas każdej rozmowy z uczącymi się należy uzbroić się w cierpliwość, starać się okazywać empatię i zrozumienie, aby uczeń miał poczucie, że jest ktoś, komu zależy na jego wszechstronnym rozwoju, edukacji i wychowaniu. Zaufanie zbudowane i pielęgnowane procentuje w bezproblemowej współpracy nauczyciela z młodzieżą.

ROZDZIAŁ III

Organizacja procesu dydaktycznego – zasady pracy na lekcji języka włoskiego

W procesie nauczania wyróżniamy trzy podstawowe typy lekcji ze względu na treść:

- wprowadzająca, podczas której omawiany jest nowy materiał leksykalny lub nowe zagadnienie gramatyczne;
- utrwalająca, kiedy większą część zajęć poświęca się na ćwiczenia pomagające zrozumieć i zapamiętać poznany materiał lub też przypominamy uczniom słownictwo i konstrukcje poznane na poprzednich etapach edukacji po to, aby przejść w kolejnym kroku do nowych, bardziej skomplikowanych zagadnień;
- sprawdzająca, podczas której w różnoraki sposób testowana jest wiedza i umiejętności uczniów oraz stopień opanowania omówionej partii materiału.

Oczywiście jest to podział czysto teoretyczny, praktyka nauczycielska pokazuje, że nie jest możliwa lekcja jednorodna, obejmująca jedynie wprowadzenie nowości, utrwalenie treści czy sprawdzenie umiejętności (wyjątkiem jest test z większej partii materiału, przeprowadzany w trakcie całej jednostki lekcyjnej, wtedy jest to lekcja typowo sprawdzająca, takie zdarzają się jednak dość rzadko). Główną zasadą pracy nauczyciela języka obcego w szkole powinno być dokładne planowanie pracy w sposób hierarchiczny, hołdując zasadzie od ogółu do szczegółu, a zatem od planu rocznego poprzez semestralny, ważny jest rozkład materiału na poszczególne działy – z uwzględnieniem świąt i pór roku, skończywszy na konspekcie każdej lekcji. Nie ma obowiązku sporządzania wspomnianych dokumentów, jednak, jak już wspomniano, warto poświęcić czas na zaplanowanie procesu dydaktycznego, pozwoli to na monitorowanie w trakcie roku szkolnego tempa pracy uczniów, pomoże zorientować się w zrealizowanym materiale, a po całym roku pracy będzie można spojrzeć, co udało się osiągnąć, a co pozostało omówienia na kolejnych etapach nauki.

Sporządziwszy założenia teoretyczne, należy uznać, że realna ich realizacja wyniesie ok. 50–60% czasu, a resztę należy spożytkować na działania spontaniczne, wynikające z potrzeb konkretnego zespołu klasowego, z którym pracujemy. Pamiętać należy, że wszelkie plany i założenia mają stanowić narzędzie i pomoc, a nie nadrzędny cel spotkania nauczyciela z uczniami.

1. Warunki i sposoby realizacji podstawy programowej z języka włoskiego.

- A. Przygotowanie lekcji. Każda jednostka lekcyjna powinna być podzielona już na etapie planowania na fazy, wynikające z siebie nawzajem i przenikające się płynnie:
- czynności organizacyjno-porządkowe (sprawdzenie listy obecności, krótka rozmowa z uczniami);
  - rekapitulacja wtórna (sprawdzenie i powtórzenie wiadomości z poprzednich lekcji);
  - nawiązanie do tematu lekcji (przedstawienie tematu, celu zajęć, omówienie metod pracy);
  - opracowanie tematu lekcji;
  - rekapitulacja pierwotna (zebranie, podsumowanie i uporządkowanie nowych informacji, podsumowanie pracy uczniów);
  - czynności końcowe (np. podanie i omówienie pracy domowej) (Bieniek 2007: 209).

Jest to podział umowny, gdyż czasami na jakiś etap trzeba będzie poświęcić więcej czasu, a inny pomijając, kontrola upływającego czasu jest jednak niezbędną, aby nie dać się ponieść dygresjom, zrealizować elementy podstawy programowej. Pamiętać należy również o układzie spiralnym treści, powtarzaniu materiału zrealizowanego na poprzednich etapach edukacji, powiązaniu nowego materiału z tym, co już uczniom znane, choćby z innych lekcji języków obcych lub języka ojczystego.

- B. Organizacja przestrzeni i przygotowanie pomocy dydaktycznych. Niezależnie od tego, czym fizycznie dysponuje nauczyciel w pracowni językowej, jest możliwe zróżnicowanie przestrzeni szkolnej w taki sposób, aby jak najlepiej służyła zarówno nauczycielowi, jak i uczniom. Ułożenie stołów w podkowę ułatwi wszelkie lekcje z elementami dyskusji i pracy całej klasy nad jednym zagadnieniem. Stoliki rozsiane po klasie pomogą podczas pracy w grupach. Nie zawsze jest czas i miejsce na zmiany ustawień stołów, od czasu do czasu warto jednak przełamać klasową rutynę i zrobić coś niestandardowego. Pamiętając o potrzebie kształcenia samodzielności uczniów i przenoszenia części odpowiedzialności za efekty procesu dydaktycznego na ich stronę, jak najczęściej warto korzystać ze słowników, map, plakatów, planów miast itp., a kwestie odczytania informacji z wyżej wspomnianych źródeł oddać w ręce uczniów. Wskazywać należy, które źródła pozyskiwania informacji na temat słownictwa czy gramatyki są cenne, pozbawione błędów, a także uczyć młodzież, w jaki sposób rozpoznać niekompetentne źródła, zwłaszcza te internetowe. W ramach pracy w grupach można poprosić uczniów o przygotowanie na kartkach wyraźnych napisów określających podstawowe sprzęty w klasie (ściana, tablica, komputer, stół, krzesło). Następnie grupy wymieniają się karteczkami i ich zadaniem jest przykleić je we właściwe miejsca. Napisy mogą zostać w klasie na stałe. Uniwersalną pomocą dydaktyczną są fiszki dwustronne (włosko-polskie). Można je kupić, ale mogą je też wykonać uczniowie (projekt klasowy, grupowy lub praca indywidualna w domu).
- C. Komunikacja z uczniem lub grupą uczniów. Nauczyciel języka obcego pełni rolę przewodnika po nieznanym świecie, więc łatwo przyjąć rolę osoby dominującej, przekazującej wiedzę laikom. Taki sposób komunikacji z uczniami nie sprawdza się na żadnym etapie, nawet w nauczaniu wczesnoszkolnym. Nie jest to jednak zachęta do stylu kumpelskiego, pozbawionego dystansu i szacunku. Komunikacja indywidualna z poszczególnymi uczniami, zbiorowa, z grupą lub całą klasą, powinna odbywać się zawsze w poszanowaniu odrębności drugiego człowieka, wzajemnego szacunku i akceptacji. Warto na lekcjach językowych ćwiczyć kulturę wypowiedzi, wyrażającą się w nieprzerywaniu rozmówcy, wzajemnym aktywnym słuchaniu (zarówno podczas pracy w grupach, w parach, jak i kiedy jeden uczeń referuje wiadomości reszcie klasy). Nie ma zgody na wyśmiewanie przez kolegów i koleżanki błędnej wymowy ucznia, czy innych usterek językowych. Nauczyciel powinien zadbać o jak najbardziej komfortowe warunki do zdobywania i szlifowania umiejętności językowych, a co za tym idzie, istotne jest stworzenie atmosfery bezpieczeństwa i zaufania. Można rozważyć wprowadzenie regulaminu zachowania podczas zajęć z włoskiego, swego rodzaju kodeksu zachowań, który zostanie stworzony na pierwszych zajęciach, wspólnie z uczniami, będzie przez wszystkich podpisany i powieszony w widocznym miejscu w pracowni językowej (można go wydrukować w dwóch wersjach językowych – polskiej i włoskiej). Przykładowe punkty takiego regulaminu: „Słuchamy się z szacunkiem”, „Pomagamy sobie nawzajem”, „Zadajemy pytania”, „Dzielimy się

swoją pasją” itp. Wprowadzając pomysł regulaminu można odwołać się do mediów społecznościowych i grup prywatnych, na których trzeba zaakceptować regulamin i stosować się do jego punktów, a nieprzestrzeganie zasad skutkuje blokadą aktywności w grupie.

2. **Wiedza z zakresu dziedzictwa kulturowego Włoch sposobem na wykształcenie tolerancji i akceptacji dla odmienności.** Lekcje języków obcych, w tym szczególnie języka włoskiego, są wręcz idealną przestrzenią na prowadzenie dyskursu interdyscyplinarnego. Język to przecież nie tylko słowa i konstrukcje z nich zbudowane, to cały językowy obraz świata, zbudowany na kanwie setek lat tradycji ustnej i pisemnej. W języku zawiera się przekaz kulturowy, przebogaty w przypadku Włoch i jakże wielowymiarowo powiązany z kulturą polską. Pokazanie tego bogactwa uczniom jest jednym z najprzyjemniejszych obowiązków nauczyciela. Praktycznie każda pasja uczniowska może zostać rozwinięta za przyczyną lekcji języka włoskiego i kultury, gdyż omawiane mogą być podróże, geografia (Etna, Dolomity itd.), jak i biologia (flora i fauna Włoch, pierwszy na świecie ogród botaniczny w Padwie itd.), teatr, kinematografia (dla przykładu Benigni, Fellini, a współcześnie Paolo Sorrentino), przepiękna architektura i zabytki włoskich miast itp. Te kwestie mogą zostać przez nauczyciela wykorzystane w formie bazy słownictwa, konstrukcji składniowych, tematów scenek dialogowych itp. Oprócz korzyści językowych, uczniowie poznając inny od polskiego świat językowy, uczą się tolerancji, akceptacji dla innego stylu życia, poglądów i sposobu myślenia, co jest niezwykle istotne w procesie wychowania i edukacji przyszłych pokoleń świadomych Europejczyków. Warto również pokazać stereotypy dotyczące Włochów i zderzyć je ze stereotypowym postrzeganiem Polaków za granicą. Może być to początek ciekawej wymiany zdań na temat krzywdzących i niesprawiedliwych osądów całych grup etnicznych i szkodliwej generalizacji.

Współcześnie istnieje dość łatwy sposób komunikacji zdalnej, co warto wykorzystać. Za pomocą platform internetowych można zobaczyć filmiki lub usłyszeć nagrania głosu włoskich native speakerów, także dzieci i młodzieży, opowiadających o sprawach interesujących również dla polskich uczniów. Takie zajęcia na długo pozostają w pamięci, powiązanie emocji z nauczonymi treściami pozwala uzyskać lepsze efekty dydaktyczne.

3. **Organizacja procesu dydaktycznego w realiach nauczania zdalnego.** Lekcje w trybie online to wyzwanie zarówno dla nauczyciela, jak i uczniów. Nie każdy dysponuje idealnymi warunkami sprzętowymi, lokalowymi itp., aby w sposób efektywny i dostosowany do swoich potrzeb uczestniczyć w zajęciach. Jednak, podobnie jak z wyposażeniem sali szkolnej, należy zrobić dokładne rozpoznanie, czym dysponujemy i starać się zrobić wszystko, co możliwe, aby w tych warunkach proces nauczania był jak najciekawszy dla uczniów i satysfakcjonujący dla nauczyciela. Nie do przecenienia jest również rola współpracy z rodzicami lub opiekunami uczniów, o czym więcej w kolejnym podrozdziale.

Ponieważ kontakt z uczniami w trybie zdalnej nauki odbywa się przez internet, należy wykorzystać w pełni możliwości, jakie dają multimedia, przenieść naukę do sieci. Jednocześnie większy nacisk zostanie położony na samodzielną naukę uczniów, trzeba im to regularnie uświadamiać. Sytuacja, w której nauczyciel ma ograniczone

możliwości sprawdzenia, czy zadania zostały wykonane samodzielnie, uczeń powinien mieć świadomość celu, w jakim zdobywa wiedzę. Osoby, które rozumieją, że uczą się nie dla ocen, lecz dla siebie i swojego rozwoju, stanowią ideał, do którego należy dążyć, jednocześnie przyjmując, iż nie można wymagać takiej dojrzałości i samoświadomości od całego zespołu klasowego. Oprócz współdzielenia ekranu na platformach komunikacyjnych, prezentacji oraz innych metod przekazywania uczniom wiedzy, warto zapoznać się z aplikacjami do nauki języka włoskiego (część z nich w wersji premium jest płatna, jednak nawet darmowa wersja demo może być wystarczająca dla celów szkolnych). Do polecanych aplikacji należą:

- Busuu (duża część płatna, ale słowa są podane w kontekście, są również teksty, dialogi i fiszki do samodzielnej nauki);
- Quizlet (można tworzyć swoje własne fiszki lub korzystać z gotowych zestawów, świetne do powtórki przez sprawdzianem);
- Fun EasyLearn (nauka 6000 słów, ciekawe jest połączenie nagranych głosu z obrazkiem, dobre dla wzrokowców i słuchowców);
- Mondly (dość skomplikowana w obsłudze, można sprawdzić w statystykach, jak uczeń wypada na tle innych użytkowników);
- Fiszkoteka (podobnie jak Quizlet);
- Supermemo (płatna, ale pierwszy miesiąc jest gratis);
- Drops (przekona uczniów niezmotywowanych do nauki, z wersji darmowej można korzystać tylko 5 minut dziennie; brak argumentu dotyczącego czasu na naukę);
- Babbel (bardziej rozbudowana aplikacja, zawiera podcasty, co jest cenną pomocą w samokształceniu dla uczniów na wyższym poziomie znajomości języka);
- Memrise (zawiera również filmiki, dobre dla wzrokowców);
- Duolingo (popularna i lubiana aplikacja, niestety nie jest dostępna w języku polskim, ale dość intuicyjna w obsłudze, z pewnością jej angielskie oprogramowanie jest świetnym sposobem połączenia funkcjonowania dwóch języków, których uczniowie uczą się równolegle).

Z uwagi na możliwe zagrożenia płynące z reklam, które mogą zawierać treści niestosowne do wieku uczniów, lub też stanowić źródło oszustw komputerowych (wyłudzenie danych osobowych, ukryte płatności itp.), warto proponować uczniom takie narzędzia, aplikacje czy platformy, które nie są komercyjne i nie pojawiają się w nich reklamy. Uzupełnieniem zajęć mogą być wizyty w wirtualnych muzeach, galeriach sztuki, a następnie próba opisu swoich wrażeń, co z pewnością pomoże w utrwaleniu słownictwa dotyczącego kolorów, uczuć, lecz również nazw zwierząt, roślin, elementów krajobrazu, pogody i wszystkich innych aspektów świata przedstawionego w szeroko pojętej sztuce. Pracując zdalnie, należy w sposób szczególny zadbać o uczniów ze SPE, gdyż niejednokrotnie tryb online jest dla nich sporym wyzwaniem. Oprócz dostosowań formy przekazu materiału w postaci gotowych kart pracy, wydłużonego czasu podczas testów, zwolnienia z obowiązku włączonej kamery, w przypadku uczniów z zaburzeniami emocjonalnymi itp., istotna jest w tym wyjątkowym czasie współpraca z rodzicami i opiekunami. To oni są z uczniem każdego dnia i mają bezpośredni wgląd w sytuację i warunki, w jakich ich dziecko się uczy.

4. **Rola współpracy z rodzicami i opiekunami uczniów.** Uczeń, przychodząc do szkoły, niesie dwa plecaki. Oprócz tego materialnego, w którym znajdują się potrzebne przybory szkolne, podręczniki i zeszyty, ma również na plecach drugi, w którym niesie swoje problemy, trudne sytuacje w domu, relacje z rodzicami, rodzeństwem, kłopoty z samoakceptacją, pewnością siebie itp. Ta prosta metafora pokazuje, że tylko całościowe spojrzenie na każdego ucznia umożliwia nawiązanie relacji opartej na szacunku i zrozumieniu. Taka relacja osobowa procentuje w procesie dydaktycznym i ma wpływ na przyswajanie wiedzy, zdobywanie umiejętności językowych. Idąc dalej, istotną rolę w edukacji ma relacja nauczyciela z rodzicami oraz opiekunami uczniów, nie powinna ona ograniczać się do informowania o postępach edukacyjnych podopiecznych. Stały kontakt mailowy czy poprzez dziennik, a w razie konieczności także spotkania na żywo (w obecności ucznia lub też bez niego, zależnie od potrzeb i sytuacji), pozwolą nauczycielowi zrozumieć lepiej swojego ucznia, poznać jego cechy charakteru, sposób funkcjonowania w domu rodzinnym, a dzięki temu dostosować wymagania edukacyjne do potencjału i realnych możliwości. Regularny kontakt z rodzicami jest szczególnie istotny w przypadku uczniów ze SPE. Rodzice obserwują dziecko podczas pracy w domu, z pewnością mogą służyć radą, jakie metody wyciszenia, uspokojenia czy przeciwnie, aktywizacji, są skuteczne w przypadku ich dziecka. Warto ustalić spójne zasady pracy w szkole i w domu, jeśli rodzice są otwarci na współpracę z wychowawcą i innymi nauczycielami. Uczeń uzdolniony może rozwijać swoje możliwości przy wsparciu rodziców (można zaproponować koła zainteresowań, podsunąć wartościowe książki czy kursy online). Ucznia, który nie ma wsparcia w domu rodzinnym, należy otoczyć szczególną troską i poświęcić czas na upewnienie się, czy zrozumiał nowe zagadnienia, miał możliwość wykonać zadania domowe, zrealizować projekt itp. Ważne okazać się mogą także rozmowy z wychowawcą klasy, do której uczęszcza uczeń.
5. **Zróżnicowanie metod kształcenia w odpowiedzi na specjalne potrzeby edukacyjne uczniów na lekcjach języka włoskiego.** Zgodnie z § 6 ust. 1 i 2 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz. U. 2019, poz. 373) dzieje się to na wniosek rodziców ucznia, na podstawie opinii z poradni psychologiczno-pedagogicznej (PPP), z której wynika potrzeba zwolnienia z nauki drugiego języka obcego nowożytnego, na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego lub opinii PPP. W grupie uczniów mogących uzyskać zwolnienie z nauki drugiego języka obcego, znajdują się uczniowie z różnymi niepełnosprawnościami, m.in. z autyzmem, zespołem Aspergera, afazją oraz z głęboką dysleksją. Jeżeli uczeń wyraża chęć uczestnictwa w zajęciach, należy dostosować formę przekazu i metody nauczania w taki sposób, aby możliwe było osiągnięcie przez niego sukcesu edukacyjnego na miarę jego możliwości. Uczniowie z dysgrafią mają wydłużony czas pracy podczas testów sprawdzających, a w przypadku prac pisemnych można zezwolić na ich oddanie w formie wydruku komputerowego. Dyslektycy wymagają kompleksowego podejścia nauczyciela zarówno w zakresie nauczania czytania włoskich tekstów, jak i pisania (skutkiem przestawiania liter w trakcie czytania są liczne błędy w zapisie wyrazów, które nie powinny wpływać negatywnie na ogólną ocenę pracy). Naukę czytania po włosku można u dyslektyków

wspierać promując czytanie globalne, jak najczęściej wiążąc poszczególne leksemy z obrazkami, odtwarzać nagrania głosowe z prawidłową artykulacją itp. Osoby niepełnosprawne w różnym zakresie wymagają respektowania zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego oraz zaleceń terapeutów i lekarzy prowadzących. Na początku roku szkolnego wraz z rodzicami ucznia opracowuje się wielospecjalistyczną ocenę poziomu funkcjonowania ucznia (WOPFU), a następnie, również we współpracy z rodzicami, wychowawcą oraz nauczycielami różnych przedmiotów, a także, jeśli jest taka potrzeba, z asystentem ucznia lub innymi specjalistami, opracowuje się IPET (indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny), które podlegają ewaluacji dwa razy do roku.

ROZDZIAŁ IV

Nauczane treści kształcenia, umiejętności przedmiotowe i ponadprzedmiotowe (uniwersalne) z uwzględnieniem planowania i wdrażania działań wspierających kształtowanie kompetencji kluczowych i umiejętności miękkich

Wybór treści podyktowany jest szeregiem czynników, które nauczyciel uwzględnia, planując proces dydaktyczny. Są to: cele nauczania wyszczególnione w podstawie programowej, wiek uczniów, klasa oraz etap edukacyjny.

Niniejszy poradnik odwołuje się do układu treści dla obu wariantów podstawy programowej: II.2 oraz II.1 przedstawionych w programie *Italiano per gioco*. Wychodzi od wariantu II.2, pogrubioną czcionką zostały oznaczone dodatkowe bloki, jakie nauczyciel zrealizuje, pracując według wariantu II.1.

W przypadku uczniów ze SPE należy podejść indywidualnie. Wszystkie dodatkowe elementy, które wykraczają poza zakres podstawy programowej, nauczyciel może wykorzystać do pracy z uczniem zdolnym albo na zajęciach dodatkowych. W przypadku dzieci i młodzieży posiadających orzeczenie lub opinię o potrzebie kształcenia specjalnego, dobrą praktyką może być dzielenie materiału leksykalnego i gramatycznego na mniejsze partie, a także wydłużenie czasu na przyswojenie materiału. Należy pamiętać o zaleceniach wydawanych uczniowi przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną lub odnieść się do ogólnych zaleceń, opisanych szczegółowo w rozdziale VI tej publikacji.

Poradnik zakłada **spiralny układ treści**, czyli powracanie w każdej kolejnej klasie do tych samych bloków tematycznych, które stopniowo, będą uzupełniane i rozbudowywane o nowy materiał leksykalno-gramatyczny. Jednakże należy pamiętać, że nauczanie gramatyki stanowi narzędzie, a nie cel w procesie dydaktycznym. Uczeń zdobywa i rozwija poszczególne **kompetencje receptywne** (rozumienie ze słuchu i rozumienie tekstu czytanego) oraz **produktywne** (tworzenie wypowiedzi ustnej oraz pisemnej) w celu sprawnego wykorzystania języka w sytuacjach życia codziennego, a także w przyszłym życiu prywatnym i zawodowym. Na każdej jednostce lekcyjnej należy zadbać o rozwijanie każdej z wyżej wspomnianych sprawności. Nauczyciel, realizując program, może stosować różnorodny zasób metod i technik aktywizujących ucznia, takich jak burza mózgów, metoda lekcji odwróconej lub praca metodą projektu. Należy dostosować formy pracy najbardziej wspierające wybrany zespół klasowy podczas wykonywanych zadań i ćwiczeń. Nauczyciel może zaproponować uczniom pracę indywidualną, np. podczas wykonywania ćwiczeń na rozumienie ze słuchu tekstu lub dialogu. Następnie uczniowie pracują w parach, w celu wyszukania w transkrypcji słuchania odpowiednich zwrotów, np. dotyczących pozyskiwania informacji (*dove, quando, a che ora* itp.) i układają z tymi zwrotami pytania, które umieszczają w skonstruowanej przez siebie ankiecie. W dalszej części lekcji mogą pracować w zespołach czteroosobowych (maksymalnie sześciuosobowych). Przeprowadzają wśród członków swojej grupy przygotowaną wcześniej ankietę. Na zakończenie uczniowie pracują z całą klasą, prezentując i porównując na forum wyniki przeprowadzonych ankiet. Forma pracy została dostosowana do zadań, jakie stoją przed uczniami, a liczba osób w grupach będzie zależała od liczności zespołu klasowego oraz

czasu przeznaczanego na wykonanie zadania. Jeśli czasu jest mało, mniej liczne grupy szybciej uporażą się z przeprowadzeniem ankiety, gdyż więcej uczniów będzie pracowało jednocześnie. Praca w większej grupie może być korzystna dla uczniów z trudnościami w nauce, ponieważ będą mogli wielokrotnie wysłuchać podobnie sformułowanych pytań oraz samemu również wielokrotnie powtórzyć zadawane pytanie. Zastosowana forma pracy sprzyja utrwaleniu materiału, a nowo poznane zdania pozostaną na dłużej w pamięci ucznia.

Poza kształceniem umiejętności przedmiotowych, w myśl podejścia holistycznego, nauczyciel powinien pamiętać o wspieraniu rozwoju **umiejętności ponadprzedmiotowych (uniwersalnych) oraz kompetencji miękkich i kluczowych**. Stosowanie metod aktywizujących ucznia oraz zróżnicowanych form pracy sprzyja podejmowaniu przez nich zadań rozwijających ich umiejętności społeczne, logiczne myślenie, kompetencje informatyczne oraz nabywanie umiejętności uczenia się przez całe życie.

Program *Italiano per gioco* przeznaczony dla II etapu edukacyjnego proponuje podzielić treści na następujące bloki tematyczne, rozwijane co roku w myśl podejścia spiralnego:

Język obcy nauczany jako drugi (kl. VII–VIII, język nauczany od podstaw):

- ja i moi bliscy,
- życie szkolne,
- życie prywatne,
- dom,
- żywienie,
- zakupy i usługi,
- podróżowanie i turystyka,
- kultura i tradycje,
- sport,
- zdrowie,
- przyroda,
- świat sztuki i muzyki,
- komunikacja,
- **nauka i technika***,
- **życie społeczne***.

4.1 Sposoby realizacji treści kształcenia wspierające rozwój umiejętności przedmiotowych

Umiejętności przedmiotowe możemy podzielić na **kompetencje receptywne oraz kompetencje produktywne**. Umiejętności: rozumienia ze słuchu, a także tworzenia tekstu pisanego zaliczamy do kompetencji receptywnych, natomiast w skład kompetencji produktywnych wchodzi umiejętność tworzenia wypowiedzi ustnych i pisemnych. Podczas jednej jednostki lekcyjnej należy dążyć do rozwijania, w miarę możliwości, wszystkich tych kompetencji.

Podejmując temat domu, nauczyciel może wyjść od zaprezentowania uczniom materiału stymulującego w postaci obrazków przedstawiających różne typy domostw, poprosić by połączyli je z umieszczonymi poniżej podpisami. W ten sposób można

zainteresować uczniów i pobudzić do dyskusji, jednocześnie budując **motywację wewnętrzną**. Nauczyciel może zapytać uczniów o to, w którym z przedstawionych domów chcieliby zamieszkać, który ich zdaniem jest najbardziej nowoczesny, który odpowiedni dla rodziny z dziećmi (**kompetencje produktywne**). Następnie uczniowie mogą wysłuchać krótkiego dialogu, w którym dwóch kolegów opowiada o swoim miejscu zamieszkania. Uczniowie odpowiadają na pytanie (zadane przed wysłuchaniem dialogu: „O jakim typie domu rozmawiają dwaj koledzy?”). Po ponownym wysłuchaniu wykonują proste ćwiczenie prawda czy fałsz (**kompetencje receptywne**). W następnej kolejności para uczniów odczytuje uprzednio wysłuchany dialog, wcielając się w rolę bohaterów dialogu. W kolejnym etapie odpowiadają na pytania do tekstu (**kompetencje receptywne w zakresie rozumienia tekstu czytanego oraz produktywne w zakresie formułowania odpowiedzi**). Na koniec nauczyciel może poprosić o wyrażenie swoich preferencji mieszkaniowych, prowadząc podobny dialog w parach (**kompetencje produktywne i receptywne**). Jako zadanie domowe uczniowie mogą napisać mail do kolegi, w którym opiszą swoje wymarzone mieszkanie lub dom (**kompetencje produktywne**).

Przedstawione powyżej przykłady ćwiczeń rozwijających wszystkie cztery sprawności językowe można przeplatać w różnej kolejności, w odniesieniu do każdego tematu z zastosowaniem urozmaiconych technik i metod pracy.

4.2 Sposoby realizacji treści kształcenia wspierające rozwój umiejętności ponadprzedmiotowych

Warto, aby nauczyciel starał się, między innymi w celu wzbudzenia w uczniach **motywacji**, łączyć bogatą tematykę treści języka obcego z treściami nauczonymi na innych przedmiotach. Dobrą praktyką jest nawiązanie współpracy z innymi nauczycielami w szkole, aby wybrane treści dotyczące zakresów tematycznych, np. zdrowie, przyroda, turystyka, świat sztuki i muzyki, wybrane zagadnienia matematyczne **realizować międzyprzedmiotowo**. Nauczyciel może podjąć się realizacji **projektów interdyscyplinarnych**. Autor programu proponuje „tematy i pomysły mogące posłużyć nauczycielom jako inspiracja do podjęcia pracy metodą projektów, w szczególności interdyscyplinarnych:

- stworzenie gry planszowej, łączącej zagadnienia z geografii, matematyki oraz języka włoskiego,
- podróże po Włoszech, połączenie informacji związanych z kulturą Włoch wraz z rozwiązaniami wykorzystującymi współczesną technologię, a także rozwijające wiedzę i umiejętności plastyczne i techniczne uczniów,
- zaangażowanie uczniów w problemy ekologii, pobudzanie kreatywnego myślenia poprzez prezentowanie rozwiązań w formie dzieł plastycznych lub muzycznych” (Rutkowska 2022),
- zapoznanie uczniów z Italią,
- zwrócenie uwagi na rolę sportu w naszym życiu.

4.3 Sposoby realizacji treści kształcenia wspierające z uwzględnieniem różnicowanych potrzeb uczniów

Podczas doboru treści, uwzględniając pracę z uczniami ze SPE, zaleca się dostosowanie sposobu realizacji zadań przez wydłużenie czasu pracy, dzielenie materiału na mniejsze partie, stosowanie różnicowanych kart pracy. Należy pamiętać, że uczniów tych

obowiązują te same zagadnienia wymienione w podstawie programowej. Wspomniane treści można przekazywać w formie uproszczonej, posługując się schematami ułatwiającymi zorganizowanie wypowiedzi ustnej i pisemnej. Warto wspierać ucznia mapami myśli, obrazkami, w szczególności jest to korzystne w przypadku uczniów **słabosłyszących, z afazją lub autyzmem**, jednakże może wpłynąć korzystnie na pracę z całym zespołem klasowym. Natomiast w przypadku ucznia **niedowidzącego**, nauczyciel może prezentować treści wspierając się nagraniami audio lub filmami nt. omawianych na zajęciach treści.

Nauczyciel może pracować, opierając się w większym stopniu na materiale audiowizualnym, zaangażować uczniów widzących do przeczytania na głos w różnych parach dialogów, by uczniowie wcielili się w odgrywane role. Nauczyciel przed każdym słuchaniem poda pytania ogólne, później bardziej szczegółowe – dotyczące wysłuchanego i materiału. Pytania do tekstu zostaną podane jednocześnie w formie pisemnej i ustnej. Można poprosić uczniów o ich odczytanie na głos. Pracując tym sposobem, dzieci i młodzież będą jednocześnie korzystać z informacji wizualnych, jak i audio, co wpłynie korzystnie na rozwój umiejętności rozumienia tekstu czytanego oraz słuchanego, a także włączy uczniów ze SPE w proces dydaktyczny na równi z całym zespołem klasowym.

Tymczasem „**uczniowie zdolni** będą dla podtrzymania ciekawości potrzebowali zadań trudniejszych i bardziej złożonych, ale także większej samodzielności w ich rozwiązywaniu oraz w znajdowaniu nowych problemów” (Braun i March: 10). W celu podtrzymania zainteresowania wszystkich uczniów, nauczyciel może przygotować do tego samego tekstu pytania o zróżnicowanym poziomie trudności, dostosowanym do różnych uczniów. Również pozostawienie pewnej swobody w formułowaniu odpowiedzi lub wykonaniu pracy domowej, zwłaszcza w ćwiczeniach otwartych, pozwala dostosować ich trudność do poziomu i możliwości ucznia. Na przykład na polecenie: „Opisz przedstawioną fotografię pokoju”, uczeń może posłużyć się wzorem przeciwiczonych na lekcji i zapisanych w zeszycie zdań, wypisać znajdujące się na fotografii przedmioty i meble, podać dokładne umiejscowienie każdego z nich, stosując trudniejsze struktury gramatyczne, a dodatkowo porównać zaprezentowaną fotografię z wyposażeniem własnego pokoju lub wyrazić swoją opinię na temat przedstawionego wnętrza. „Można także organizować lekcje, na których uczniowie mniej zainteresowani ćwiczą w grupach czy indywidualnie podstawowe umiejętności, a zdolni poznają nowe zagadnienia, nauczyciel zaś dzieli swój czas pomiędzy oba typy grup” (tamże).

Należy posłużyć się szerokim wachlarzem form pracy, środków dydaktycznych oraz form organizacji pracy na lekcji, indywidualnie dopasowanych do danego ucznia, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb uczniów ze SPE. Szczegółowe zalecenia zostały przedstawione w rozdziale VI tegoż poradnika.

4.4 Sposoby realizacji treści kształcenia wspierające rozwój kompetencji kluczowych

Kompetencje w zakresie porozumiewanie się w języku obcym nauczyciel powinien realizować w jak największym stopniu na każdej jednostce lekcyjnej. Od pierwszych zajęć lekcyjnych należy zaopatrzyć uczniów w wykaz podstawowych zwrotów, którymi będą się posługiwać w sytuacjach komunikacyjnych na lekcji. Na przykładowej liście mogą się znaleźć polecenia i pytania:

- Presente/Assente;
- Scusi il ritardo;
- Come si scrive/ legge/dice?;
- Che significa la parola "casa"?
- A quale esercizio siamo?;
- A quale pagina siamo?;
- Può ripetere, per favore?;
- Posso andare in bagno?;
- Apri /Chiudi /Leggi /Ascolta /Abbina /(de) scrivi ecc.

Można je umieścić w widocznym miejscu w klasie lub/i poprosić uczniów o wklejenie lub przepisanie ich do zeszytu.

Kompetencja ta będzie realizowana również podczas wykonywania ćwiczeń ustnych. Uczeń będzie konstruował proste wypowiedzi ustne, np.:

- przeprowadzi prostą rozmowę z kolegą z klasy, w której się zapoznają, opowiedzą o swoich zainteresowaniach, rodzinie, domu, preferencjach żywieniowych itp.;
- odpowie na pytania dotyczące, np. jego miejsca zamieszkania, narodowości, numeru telefonu lub adresu e-mail, wieku, ulubionego koloru oraz sam będzie takie pytania zadawał;
- prosto opíše swojego najlepszego przyjaciela, członków rodziny, pokój lub klasę, opíše cechy znanych mu przedmiotów;
- krótko opowie o minionych wakacjach lub weekendzie, opowie o planach wakacyjnych;
- krótko opowie o planach dotyczących przyszłości szkolnej lub związanych z przyszłą karierą i ścieżką zawodową;
- przedstawi opinie na temat ulubionego filmu, książki, potrawy;
- opowie o swoich preferencjach żywieniowych, sportowych lub dotyczących sposobów spędzania wolnego czasu;
- wyrazi uczucia i emocje, jakie towarzyszą lub towarzyszyły mu podczas uroczystości świątecznych, spotkań towarzyskich, wyjazdów itp.;
- zastosuje różne typy stylu wypowiedzi: formalny (np. zwracając się do nauczyciela) oraz nieformalny (rozmawiając z rówieśnikami);

Kompetencja porozumiewania się w języku obcym będzie realizowana także poprzez tworzenie **wypowiedzi pisemnych**, np.:

- uczeń napisze krótką notatkę w kalendarzu, zawierającą zaplanowane zdarzenie, datę i godzinę spotkania;
- sporządzi listę produktów spożywczych, jakich będzie potrzebował organizując przyjęcie urodzinowe;
- napisze zaproszenie dla kolegów z innych klas na przyjęcie, które organizuje jego klasa z okazji zakończenia roku szkolnego;
- napisze życzenia świąteczne dla nauczyciela lub kolegów z klasy;
- napisze krótką wiadomość tekstową (można zaproponować formę smsa), w której wyrazi swoje emocje po spotkaniu na ulicy sławnego aktora lub po zdaniu ważnego egzaminu;
- napisze pocztówkę z wakacji;

- napisze maila, w którym opowie o swoich wrażeniach z wizyty w muzeum, wycieczki szkolnej lub pobytu u rodziny;
- napisze historyjkę, która może zawierać podane przez nauczyciela słowa (np. dotyczące domu, świata przyrody/pogody, odzieży). Historyjka może być napisana z założeniem, że ma mieć charakter: kryminalny, bajkowy, komediowy itp.;
- wpis na blogu opisujący nową klasę lub jakieś wydarzenie szkolne.

Jednakże, aby można było mówić o porozumiewaniu się w języku obcym, a zatem o powstaniu pewnego rodzaju wymiany komunikatu, należy ćwiczyć z uczniem sprawności dotyczące rozumienia wypowiedzi przekazanej mu w formie audio (ustnej lub odsłuchanej) oraz pisemnej, zaliczanych do umiejętności receptywnych omówionych w podpunkcie dotyczącym kompetencji przedmiotowych.

Kompetencje w zakresie wielojęzyczności mogą być realizowane poprzez zaproponowanie uczniom na lekcjach tekstów dotyczących kontekstu kulturowego Włoch, np. wyjaśniających i opisujących zwyczaj picia kawy oraz jej rodzaje, pochodzenie i typy makaronów, włoskie święta, festyny i tradycje, zwracając szczególną uwagę na różnice i podobieństwa kulturowe. Tego typu teksty stanowią świetny punkt wyjścia do dyskusji na temat preferencji, upodobań, na temat różnic i podobieństw kulturowych między poszczególnymi krajami. Ważne jest też:

- uświadamianie uczniom podobieństw i różnic w znaczeniach słów pochodzących z różnych języków, np. odwołując się do tzw. *falsi amici*, np. *divano* to kanapa, *colazione* to śniadanie, *firma* to podpis itp.;
- tłumaczenie zdań oraz krótkich tekstów z języka włoskiego na język polski i odwrotnie. Zdania mogą dotyczyć różnego rodzaju ciekawostek, np. przyrodniczych (włoskie wulkany), turystycznych (słynne włoskie zabytki). Teksty powinny poruszać interesujące uczniów tematy (np. technologię, życie we Włoszech, życie szkolne itp.). Tłumaczone zdania powinny odnosić się do sytuacji komunikacyjnych przydatnych podczas podróży do Włoch lub w ramach przyszłej pracy. Są to np. zdania dotyczące pytania o usługę, zakup, cenę, kolor. Prośba o skasowanie biletu w tramwaju lub pytanie o drogę;
- wykorzystywanie TIK (technologii informacyjno-komunikacyjnych) przyczynia się do rozwoju kompetencji wielojęzyczności, zwłaszcza że w dzisiejszym świecie technologia jest bliska większości uczniów. Warto zaproponować uczniom wykorzystanie popularnych środków komunikowania się jak np. Messenger, SMS, e-mail, WhatsApp do wykonania np. zadania domowego („Napisz w języku włoskim krótką wiadomość do kolegi, w której poinformujesz go o zmianie godziny waszego sobotniego spotkania”).

Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii. Wprowadzenie słownictwa dotyczącego liczb, prostych działań matematycznych, figur geometrycznych można wykorzystać podczas lekcji dotyczących tematu:

- **ja i moi bliscy** – uczniowie podają numer telefonu, wiek, adres itp. Nauczyciel może poprosić uczniów o wypełnienie formularza zapisu na siłownię lub do biblioteki szkolnej;

- **zakupy i usługi** – podczas dialogu w sklepie odzieżowym uczniowie podają rozmiar preferowanej bluzy, pytają o jej cenę oraz o możliwość otrzymania rabatu;
- **żywienie** – uczniowie po wysłuchaniu dialogu w restauracji, bazując na zaproponowanej karcie dań, obliczają kwotę, jaką bohaterzy dialogu zapłacą za kolację;
- **przyroda** – uczniowie, korzystając z mapy Włoch, uzupełniają kwestionariusz o brakujące dane dotyczące: powierzchni kraju, liczby ludności, liczby i nazwy mórz otaczających półwysep apeniński itp.;
- uczniowie posługując się grafem/wykresem interpretują, jaki procent włoskich nastolatków preferuje wykonywanie podanych czynności w wolnym czasie;
- wprowadzenie ćwiczeń rozwijających logiczne myślenie: grupowanie, uporządkowanie w kolejności itp., np.: ułóż dialog w logicznej kolejności, wpisz w luki słowa podane poniżej, aby każde z nich pasowało w tekście zarówno pod względem logicznym, jak i gramatycznym;
- wprowadzanie gramatyki poprzez zastosowanie techniki domysłu językowego. Nauczyciel prezentuje uczniom 2–3 zdania, które pojawiły się w czytance i prosi, aby uczniowie na tej podstawie wywnioskowali i zapisali regułę gramatyczną.

Kompetencje cyfrowe. Nauczyciel na lekcjach języka może posługiwać się różnego rodzaju technologią informacyjno-komunikacyjną, wykorzystując aplikacje np. Kahoot, Wheel Decide (koło decyzyjne), Genially itp. do tworzenia ciekawych quizów, przeprowadzenia zajęć powtórzeniowych i gier. Należy pamiętać, aby za każdym razem, zachęcając uczniów do korzystania z TIK, dbać o rozwijanie świadomości bezpiecznego pracowania i korzystania z niej.

Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się:

- nauczyciel, proponując uczniom pracę metodami aktywizującymi, a w szczególności metodą lekcji odwróconej lub metodą projektu, wspiera autonomię ucznia, który uczy się brania odpowiedzialności za proces uczenia się oraz ma możliwość poznania własnego stylu i preferencji uczenia się;
- praca w grupach na lekcji języka oraz podczas projektów wspiera rozwój i kształtowanie zachowań społecznych, współpracy, szacunku i tolerancji.

Kompetencje obywatelskie:

- dobrze jest, aby nauczyciel zachęcał uczniów do brania aktywnego udziału w życiu szkoły, wolontariacie lub pracach zespołowych;
- warto podczas lekcji nawiązywać do wydarzeń w kraju i Europie, można zaproponować uczniom pracę z krótkim artykułem lub filmem na temat Polski, wydarzeń kulturalnych lub społecznych;
- budowanie świadomości i tożsamości europejskiej poprzez poruszanie tematów dotyczących muzyki, sztuki, dorobku kulturalnego Włoch i jego wpływu na kulturę europejską. Można zaproponować wirtualny spacer po wybranych muzeach włoskich lub posłużyć się Google StreetView, aby odbyć podobny spacer po ulicach Rzymu.

Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości:

- ćwiczenia językowe rozwijają kompetencje lingwistyczne, a także kreatywność i strategiczne myślenie, co wspiera autonomię ucznia i jego samodzielność myślenia;
- praca metodą projektu.

Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej:

- przybliżenie uczniom kultury Włoch w zakresie: sztuki, muzyki, architektury, filmu, literatury poprzez wyjścia do muzeów, kina, teatru, prezentowanie uczniom filmów przedstawiających wybrane zagadnienia kulturalne;
- przybliżenie zwyczajów, tradycji oraz świąt włoskich, poruszanie tematyki świątecznej oraz wspomnianie o zwyczajach – przy okazji dnia babci i dziadka, mikołajek itp.;
- zachęcanie do uczestnictwa w dniach kultury włoskiej, a także w konkursach, przedstawieniach oraz festiwalach organizowanych w szkole, jak i poza nią.

4.5 Sposoby realizacji treści kształcenia wspierające rozwój kompetencji miękkich

W dzisiejszym świecie oraz na rynku pracy, oprócz kompetencji twardych, czyli konkretnych umiejętności, wysoce cenione są kompetencje miękkie, wśród których można wymienić między innymi:

- **komunikatywność** – jest ćwiczona na każdej lekcji języka obcego, zgodnie z podejściem komunikacyjnym stanowi jej cel;
- **odporność na stres** – nauczyciel, obserwując pracę i zachowanie uczniów na lekcji, szybko zauważy, którzy uczniowie są nieśmiali lub wykazują się mniejszą odpornością na stres, jego zadaniem jest dbanie o przyjemną i życzliwą atmosferę na lekcji, która pozwoli zredukować stres uczniowski, czasem wystarczy życzliwy gest;
- **kreatywność** – wspierają ją zadania językowe, wymagające poszukiwania nieszablonowych rozwiązań, np. tworzenie plakatów dotyczących kultury i języka, angażowanie uczniów w projekty interdyscyplinarne, łączące wiedzę z wielu dziedzin lub pomoc w zorganizowaniu dni kultury włoskiej. Innym pomysłem jest poproszenie uczniów o stworzenie własnej wizytówki, np. po omówieniu danych personalnych. Uczeń może również przygotować prezentację albo rysunek przedstawiający jego wymarzony dom. Kreatywność ucznia będzie rozwijana również poprzez ćwiczenia pisemne: e-mail, opowiadanie lub historyjkę;
- **umiejętność pracy w zespole;**
- **kulturę osobistą** – nauczyciel może ją wspierać, dając przykład własnym zachowaniem podczas lekcji, tym, w jaki sposób odnosi się do innych nauczycieli, rodziców, uczniów czy pozostałych pracowników szkoły. Kwestię właściwego zachowania się można poruszyć na przykładzie wybranych tekstów źródłowych lub historyjki obrazkowej do opisanie lub skomentowania;
- **samodyscyplinę** – można ją kształtować poprzez przyzwyczajanie uczniów do systematycznej pracy. Nauczyciel powinien za każdym razem sprawdzić zadane ćwiczenia, wspierać życzliwym podejściem i rzetelnym ocenianiem;
- **dobrą organizację pracy** – warto wprowadzić w klasie rutynę, na którą może składać się każdorazowe przedstawianie uczniom celu zajęć oraz NaCoBeZu („na co będziemy zwracać uwagę”), pod koniec warto sprawdzić, czy cele zostały zrealizowane, podsumować z uczniami to, czego się nauczyli. W celu lepszej organizacji pracy uczniów, nauczyciel może korzystać z minutnika, który odmierzy czas, jaki uczniowie będą mieli na wykonanie zadań lub posługiwać się dzwonkiem – w celu dania sygnału, że należy zakończyć pracę. Zależy to indywidualnie od zespołu klasowego, z którym nauczyciel pracuje. Jeżeli są w nim dzieci wymagające wydłużonego czasu pracy, wówczas lepiej zrezygnować z takiego sygnału bądź

posłużyć się trzema kolorowymi kartonikami, które nauczyciel pokazuje uczniom. Zielony oznacza, że czas kończyć zadanie, żółty, że zbliżamy się do końca, a czerwony oznacza, że czas minął. Wówczas uczniowie wymagający więcej czasu, nadal będą mieli poczucie, że zdążają wykonać zadanie we wskazanym czasie.

W niniejszym poradniku omówiono sposoby wdrażania zaplanowanych działań, odnoszących się do nauczania treści kształcenia, w zakresie rozwijania umiejętności przedmiotowych i ponadprzedmiotowych, ale także kompetencji kluczowych i miękkich – z myślą o ich przydatności dla nauczycieli rozpoczynających pracę w zawodzie.

ROZDZIAŁ V

Monitorowanie i ocenianie postępów ucznia

Ocenianie osiągnięć uczniów jest częścią procesu uczenia się i nauczania, jest nieodłącznym elementem towarzyszącym uczniowi w procesie zdobywania wiedzy, a nauczycielowi w jego pracy dydaktycznej. Kontrolowanie powinno być odpowiednio zaplanowane i tworzyć spójny system, który uwzględni założone cele nauczania.

Kontrolowanie osiągnięć w zakresie nabytych umiejętności językowych należy do bardzo trudnych zadań, ma na celu sprawdzenie stopnia zrozumienia przekazanej wiedzy i przyswojenia jej przez ucznia. Powinno mu służyć, być rzeczową informacją na temat zdobytej wiedzy z konkretnych partii materiału, osiągnięć i postępów w nauce, przede wszystkim, stopnia osiągniętej biegłości językowej w zakresie poszczególnych sprawności: receptywnych (rozumienia ze słuchu, rozumienia tekstu czytanego) i produktywnych (konstruowania wypowiedzi ustnej i pisemnej). Kontrola osiągnięć na każdym etapie nauki powinna wspierać pełny i harmonijny rozwój. Każda ocena jest również informacją dla nauczyciela na temat postępów ucznia, jego słabych i mocnych stron oraz obszarów, w których należy go wesprzeć, jakich udzielić wskazówek i jak pokierować jego dalszą pracą – w celu osiągnięcia lepszych efektów.

Wyniki uczniów świadczą o skuteczności stosowanych metod i technik pracy. Różnorodność uczniów, zróżnicowany rytm pracy, styl nauki, wielorakie umiejętności, sprawiają, iż nauczyciel powinien na bieżąco dostosowywać metody i techniki pracy do danego zespołu klasowego, poszczególnych uczniów; doskonalić zarówno organizację pracy, jaki i stosowane metody w pracy dydaktyczno-wychowawczej, mając na uwadze indywidualizację procesu nauczania. Oceny zdobywane przez uczniów dostarczają informacji rodzicom lub opiekunom prawnym o postępach, zdolnościach i trudnościach w nauce. Nauczyciel powinien przekazywać informacje rodzicom na temat skuteczności stosowanych metod, instruować, w jaki sposób pracować ucznia, ta na lekcji, jak i samodzielna w domu, może przyczynić się do poprawy jego wyników. Informacja zwrotna, jaką otrzymuje uczeń i jego rodzice ma ogromne znaczenie w budowaniu motywacji do pracy, a wiedza na temat celowości podejmowanych działań zwiększa szansę na lepsze wyniki w nauce.

Jak wskazano w programie nauczania języka włoskiego dla drugiego etapu edukacyjnego *Italiano per gioco*, cytując autorkę *Metodyki nauczania języków obcych*, Hannę Komorowską „kontrola pełni funkcję oceniającą, diagnostyczną i wychowawczą” (Komorowska 2003: 252).

Funkcja diagnostyczna służy monitorowaniu postępów ucznia, jego umiejętności, przyrostu wiedzy i ewentualnych braków. Sprawdzając nabyte umiejętności, nauczyciel określa, które treści zostały przez ucznia opanowane w bardzo dobrym lub wystarczającym zakresie, a które wymagają większego nakładu pracy, dodatkowego wyjaśnienia i ćwiczeń. Rolą nauczyciela jest wskazanie uczniowi nie tylko luk w realizowanym materiale, ale stworzenie możliwości uzupełnienia braków, dostarczenie ćwiczeń, dzięki którym uczeń utrwali materiał, zaproponowanie dodatkowych konsultacji, które pomogą uczniowi w przyswojeniu treści i w efekcie końcowym wesprą szkolną karierę ucznia. Informację o poczynionych postępach,

istniejących brakach i sposobach uzupełnienia zaległości powinien otrzymać zarówno uczeń, jak i jego rodzice czy opiekunowie prawni.

Zasady oceniania zostały szczegółowo przedstawione w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz. U. 2019, poz. 373). Ocenianie polega na kontroli bieżącej i okresowej, a koniec semestru i roku są podstawą do wystawienia oceny śródrocznej i rocznej lub końcowej.

Ocena bieżąca dotyczy aktualnie opracowywanego materiału, a jej celem jest kontrolowanie bieżącej pracy ucznia, wyrobienie nawyku systematyczności wykonywania zadań i stopniowego przyswajania partii materiału, które pozwolą na zbudowanie solidnej bazy do dalszej pracy. Taka forma kontroli ma miejsce zazwyczaj na każdej lekcji, dotyczy, w zależności od ustalonych z uczniami zasad, ostatniej lub kilku ostatnich lekcji, polega na sprawdzeniu stopnia zrozumienia i przyswojenia materiału. Najczęściej polega na kontroli ustnej, choć w formie kartkówek będzie mieć formę pisemną.

Jedną z dobrych praktyk jest zapowiadanie krótkich kartkówek i unikanie kartkówek niezapowiedzianych. Dla większości uczniów oceny zdobywane w szkole są ważne i motywujące do pracy. Jeżeli zapowiadamy kartkówkę, zwiększamy prawdopodobieństwo, że uczeń poświęci czas na przyswojenie materiału. Nauczyciele z wieloletnim doświadczeniem przyznają, że zdobywanie lepszych stopni jest zdecydowanie bardziej motywujące niż nagana i postawienie oceny niedostatecznej. Ważne jest, by w trakcie oceny bieżącej nauczyciel zwracał szczególną uwagę na ocenę tych umiejętności, które dotyczą aktualnie przedstawianych zagadnień leksykalnych lub gramatycznych i by w ocenie uwzględnić właśnie te elementy, dopuszczając możliwe błędy z wcześniejszych partii materiału. Zagadnienia z większej partii materiału, które podlegają ocenie, mają zazwyczaj formę sprawdzianu czy zadania klasowego i mają miejsce po zakończeniu pracy nad danym działem. Ta forma oceny powinna dotyczyć sprawdzania wszystkich sprawności językowych z zakresu sprawności receptywnych oraz produktywnych (oprócz wypowiedzi ustnej). Sprawdzenie może również obejmować sprawdzenie znajomości struktur leksykalno-gramatycznych. Błędem jest konstruowanie sprawdzianu tylko wokół zagadnień gramatycznych i leksykalnych. Ocena nie odzwierciedla wówczas prawdziwych umiejętności ucznia w zakresie zdobywania sprawności językowej. Sprawność wypowiedzi ustnej skontrolujemy w trakcie odpowiedzi ustnej.

Jak już zostało powiedziane wcześniej, ważne jest, by uczeń w trakcie semestru i roku szkolnego został oceniony z każdej sprawności: rozumienia ze słuchu, mówienia, czytania ze zrozumieniem, pisanie. Ocenianiu podlegać mogą również:

- aktywność ucznia w czasie lekcji,
- kompetencje lingwistyczne (znajomość słownictwa, reguł gramatycznych i budowy składni),
- kompetencje socjolingwistyczne (rozdzielanie stylu formalnego i potocznego, właściwe zachowania komunikacyjne w zależności od sytuacji),
- kompetencje ogólne dotyczące wiedzy kulturowej nt. Włoch.

Nauczyciel ma do dyspozycji szereg narzędzi, służących sprawdzeniu umiejętności i kompetencji, które dają uczniowi możliwość sprawdzenia się w różnych sytuacjach

komunikacyjnych. Sprawności językowe możemy ocenić poprzez: testy kompetencji językowych, wypowiedzi ustne, zadania klasowe. Nadobowiązkową aktywność ucznia, taką jak udział w zajęciach pozalekcyjnych, udział w projektach, konkursach, ocenimy dodatkowo. Kompetencje lingwistyczne, socjolingwistyczne i ogólne możemy sprawdzić przez: kartkówki, prace domowe, dyktanda, wypowiedzi ustne, quizy itp.

Większa liczba ocen zdobytych w trakcie semestru czy roku szkolnego pozwala na bardziej obiektywną, a tym samym sprawiedliwą ocenę pracy uczniowskiej. W zależności od przyjętego systemu oceniania wewnątrzszkolnego możliwe jest stosowanie średniej ważonej, która nadaje pewnym ocenom (najczęściej ocenom ze sprawdzianów i zadań klasowych) większą wagę. Należy podkreślić, że ocenianie wewnątrzszkolne jest dokumentem tworzonym przez całą radę pedagogiczną i jeżeli nauczyciel uważa, że ocenienie w zakresie jego przedmiotu wymaga zmian lub doprecyzowania, warto te kwestie przedyskutować w zespole samokształceniowym i na forum rady, by system stanowił spójny dokument, uwzględniający specyfikę wszystkich przedmiotów.

Ocena śródroczna jest oceną wystawianą na koniec semestru i podsumowuje pracę ucznia w ciągu pierwszego i drugiego semestru. **Ocena końcowa** podsumowuje umiejętności ucznia z całego roku. Obie oceny powinny stanowić średnią ocen składowych.

Ważnym aspektem każdej oceny jest jej **funkcja wychowawcza**. Nauczyciel, który regularnie ocenia wiedzę wszystkich uczniów, sprawdza zadania domowe, przyzwyczajają ich do systematycznej pracy, przeciwdziała w ten sposób niepowodzeniom szkolnym. Jasne zasady oceniania i konsekwencja nauczyciela wyrabiają u uczniów nawyki regularnej pracy i odpowiedzialności za własny proces uczenia się.

Zważywszy na specyfikę ewaluacji, kluczowe jest odpowiednie zaplanowanie procesu oceniania, przy równoczesnym uwzględnieniu **celów nauczania**. Nauczyciel realizuje **cele kształcenia i wychowania** spójne z podstawą programową, w oparciu o przewidziane podstawą treści. Pracując nad elementami języka włoskiego, nauczyciel realizuje cel nadrzędny, jakim jest osiągnięcie sprawności językowej i umiejętności na określonym poziomie. Ocenie podlegać będą poszczególne sprawności – w powiązaniu z realizowanymi w tym zakresie elementami języka i stopień ich opanowania. Częstym błędem w nauczaniu języka, a tym samym w ocenie umiejętności, jest nadmiar elementów gramatycznych. Pamiętajmy, że, zgodnie z założeniami metody komunikacyjnej, powinniśmy kłaść nacisk na komunikatywność ucznia, nie koncentrować się na stopniu opanowania gramatyki czy słownictwa. Skupmy się nie tylko na zapamiętanych wiadomościach, ale umiejętności zastosowania wiedzy w określonych sytuacjach i kontekście. Przed lekcją poinformujmy uczniów o konkretnym celu lekcji, np. nauczymy się opowiadać o sposobie spędzania wolnego czasu. Oceniając, weźmy pod uwagę, czy uczeń potrafi opowiedzieć o tym:

- jak spędza wolny czas w domu,
- w jaki sposób spędza wolny czas na wolnym powietrzu,
- jaki jest jego ulubiony sposób spędzania wolnego czasu,
- z kim lubi spędzać wolny czas,
- czy woli bardziej aktywny, a może pasywny sposób spędzania czasu i dlaczego.

Dzięki zastosowaniu oceny funkcji komunikacyjnych, uczniowi łatwiej będzie zrozumieć to, czego i w jakim celu się uczy. Oceni przydatność zdobywanych informacji i zdecydowanie bardziej zaangażuje się w proces uczenia się.

W programie nauczania *Italiano per gioco* wymieniono osiem kompetencji kluczowych, istotnych dla holistycznego rozwoju każdego ucznia, jego integracji społecznej i zdobywania umiejętności niezbędnych na rynku pracy. W zakresie nauki języka obcego, skupimy się na kompetencjach kluczowych szczególnie istotnych w procesie nauki języka obcego takich jak:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się,
- kompetencje w zakresie przedsiębiorczości,
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Dzięki połączeniu zdobytej wiedzy i umiejętności, zapewnimy uczniowi osiągnięcie sukcesu w życiu zawodowym i prywatnym. Uczeń, świadomy swoich umiejętności, łatwiej będzie poruszał się we współczesnym świecie, stawiając czoła wyzwaniom i pokonując przeciwności. Oceniając postępy uczniów, nauczyciel powinien wziąć pod uwagę również potrzeby uczących się i ich możliwości, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb i możliwości uczniów ze SPE.

Zadaniem nauczyciela jest zapoznanie uczniów z wymaganiami dotyczącymi danego etapu kształcenia, zakresem materiału podlegającemu ocenie, formą ewaluacji oraz z kryteriami oceniania.

Opracowany w ramach oceniania wewnątrzszkolnego dokument informuje uczniów oraz ich rodziców (prawnych opiekunów) o **wymaganiach edukacyjnych**, niezbędnych do uzyskania bieżących, śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych, wynikających z realizowanego programu nauczania oraz o sposobach sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów. Nauczyciel w sposób szczegółowy przedstawia uczniom zakres materiału, jaki przewidziany jest do realizacji w danym semestrze i roku szkolnym. Warto zaznajomić uczniów już na początku roku z tym, jakie treści poznają, ucząc się języka włoskiego i jakie zrealizują cele. Zaznajomienie z celami nauki powinno zostać przedstawione globalnie przed każdym realizowanym działem oraz szczegółowo, na każdym zajęciach lekcyjnych. Pozwala to na zrozumienie przez ucznia, dlaczego i w jakim celu pracuje nad danym materiałem i dlaczego powinien go opanować, jest zachętą do pracy i aktywnego uczestnictwa w zajęciach edukacyjnych.

Poinformowanie ucznia o **zakresie materiału podlegającemu ocenie** pozwoli na zwiększenie jego poczucia bezpieczeństwa i komfortu pracy. Przyswojenie wiedzy stanie się również realne i wykonalne dla każdego ucznia, również tego o przeciętnych zdolnościach językowych, ponieważ opanowanie języka nie zależy od wyjątkowych umiejętności językowych, ale od sposobu przekazania wiedzy, prowadzenia ucznia tak, by wspierać proces jego uczenia się – przez pryzmat oceny jego umiejętności i osiąganych rezultatów.

Zadaniem nauczyciela jest zapoznanie uczniów z przewidywanymi **formami ewaluacji** i ich częstotliwością. Uczniowie powinni wiedzieć, ile sprawdzianów i w jakiej formie przewiduje nauczyciel w każdym półroczu. Zazwyczaj sprawdziany, prace klasowe

obejmują większą partię materiału i mają miejsce po zakończeniu danego działu. O każdej kontroli i jej terminie, uczeń powinien zostać poinformowany odpowiednio wcześniej. W danym dniu nie powinno się obarczać uczniów więcej niż jednym sprawdzianem. Te zasady jasno precyzuje wewnętrzny system oceniania – chcąc egzekwować od uczniów sumienność i respektowanie norm, powinien je respektować również nauczyciel. Dobrą praktyką jest ustalanie terminu pracy klasowej na forum klasy. Uczniowie mają wiele obowiązków szkolnych i często ich plan jest mocno przeciążony. Niech sami wybiorą termin sprawdzianu – w dniu, który jest dla nich najbardziej odpowiedni w tygodniu. Nauczyciel uniknie tym samym ewentualnych późniejszych próśb o przesunięcie terminu. Współdecydowanie uczy samodzielności i odpowiedzialności.

Sprawdza się również zapowiadanie „niezapowiedzianych kartkówek”, dajemy uczniom szansę na lepsze przygotowanie się i zdobycie lepszej oceny, a to jest dużą motywacją do pracy. Tworzenie atmosfery sprzyjającej zminimalizowaniu stresu, towarzyszącemu ocenianiu, korzystnie wpływa na nastawienie do przedmiotu i chęć do wysiłku. Przed każdą pracą, która podlega ocenie, należy poświęcić czas na omówienie i powtórzenie obowiązującego zakresu materiału, wymaganych umiejętności oraz typów ćwiczeń przewidywanych na sprawdzianie. Uczeń, którego nie staramy się zaskoczyć, chętniej przygotowuje się do sprawdzianu. Warto zwrócić uczniom uwagę jak należy podejść do powtórek, jakie typy zadań pojawią się na sprawdzianie, które z zagadnień są trudne, którym warto poświęcić więcej czasu. Każde zadanie powinno być celowe oraz pokazywać uczniowi przydatność jego wykonania.

Bieżąca, ustna czy pisemna kontrola pracy powinna również pełnić funkcję motywującą. Uczeń, nagradzany za każdy wysiłek, chętnie podejmuje coraz trudniejsze wyzwania. Każdy z nauczycieli stosuje własny, wypracowany system. Nieustanne doskonalenie zawodowe sprawia, iż z czasem udoskonalamy i modyfikujemy nasze przyzwyczajenia, dostosowujemy je również do naszych uczniów i specyfiki klasy.

Oceniania dokonujemy również nie stawiając stopni. Oceniamy, chwaląc za włożony wysiłek, gratulując uczniowi w indywidualnej rozmowie lub na forum klasy, wyrażając uznanie za wykonane zadanie. Pochwała i uznanie nauczyciela jest wielką zachętą do pracy. Zwróćmy jednak uwagę na to, iż każdy z uczniów jest inny, musimy ich bardzo dobrze poznać, by wiedzieć, czy silniejszym bodźcem do pracy jest pochwała czy nagana.

Ocenie poddamy również stopień uzyskanych kompetencji kluczowych.

W zakresie kompetencji rozumienia i tworzenia informacji:

- umiejętność wypowiadania się w języku włoskim,
- umiejętność czytania tekstu w języku włoskim ze zrozumieniem,
- umiejętność rozumienia wypowiedzi ustnych,
- reagowania, wykonywania poleceń,
- wnioskowania.

W zakresie kompetencji wielojęzyczności:

- znajomość specyfiki kultury Włoch,
- umiejętność określenia różnic i podobieństw kulturowych,

- umiejętność wyszukiwania różnic i podobieństw w słowach będących zapożyczeniami,
- umiejętność tłumaczenia z języka włoskiego na polski i z języka polskiego na włoski.

W zakresie kompetencji osobistych, społecznych i w zakresie umiejętności uczenia się:

- świadomość odpowiedzialności za własny proces uczenia się,
- poznanie własnego stylu uczenia, technik pracy,
- umiejętność pracy indywidualnej i grupowej,
- umiejętność przekazywania wiedzy, dzielenia się wiedzą.

W zakresie kompetencji w zakresie przedsiębiorczości:

- umiejętność kreatywnego rozwiązywania problemów,
- umiejętność planowania, wnioskowania,
- umiejętność pracy metodą projektu edukacyjnego.

W zakresie kompetencji w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej:

- znajomość kultury Włoch w dziedzinach takich jak: sztuka, muzyka, architektura, film, literatura,
- znajomość tradycji i zwyczajów Włoch.

W procesie uczenia się niezmiernie ważne jest, by uczeń został poinformowany, jakie treści przedmiotowe podlegają ocenie, jakie nauczyciel zastosuje formy ewaluacji oraz **kryteria oceniania**. Uczeń powinien wiedzieć, z jakiego zakresu materiału otrzyma ocenę, w jakiej formie zostanie przeprowadzone ocenianie i jaki stopień może otrzymać, w zależności od stopnia opanowanej wiedzy.

Progi procentowe na poszczególne oceny powinny być w miarę równe. Można przyjąć zaproponowaną poniżej skalę:

- 100–94% – celujący
- 93–87% – bardzo dobry +
- 86–80% – bardzo dobry
- 79–73% – dobry +
- 72–66% – dobry
- 65–59% – dostateczny +
- 58–52% – dostateczny
- 51–45% – dopuszczający +
- 44–38% – dopuszczający
- 37–31% – niedostateczny +
- 30–0% – niedostateczny.

Skale ocen, wraz z podaną wartością procentową, zawarte są w dokumencie opisującym przyjęte zasady **oceniania wewnątrzszkolnego**, spójne dla wszystkich przedmiotów. Nie zawsze wewnątrzszkolne ocenianie uwzględnia tak rozbudowaną skalę. Możemy spotkać się ze skalami, które nie uwzględniają ocen 5+ czy 4+. Nauczyciel jest zobowiązany do przestrzegania wyżej wymienionych postanowień. Należy nadmienić, że obecnie ocena celująca nie jest równoznaczna z wiedzą i umiejętnościami wykraczającymi poza podstawę programową.

Kryteria oceny powinny być dla ucznia zrozumiałe i przewidywalne. Ocena prac testowych, w których za każde zadanie uczeń może zdobyć określoną liczbę punktów,

jest jedną z najbardziej obiektywnych form oceny. Ich mankamentem jest słaba mierzalność rzeczywistej wiedzy ucznia. Możemy zróżnicować typy pytań: prawa/fałsz, wielokrotny wybór, dopasowanie, eliminowanie, ale tego rodzaju typy pytań nie odzwierciedlają wiedzy ucznia i dopuszczają przypadkowość odpowiedzi. Lepszym rozwiązaniem jest zastosowanie zadań, w których uczeń będzie musiał: przekształcić, uzupełnić, a więc zadania otwarte, które wymagają ze strony nauczyciela poświęcenia czasu na sprawdzenie pracy, ale oceniają rzeczywistą wiedzę. Przy pracach pisemnych takich, jak list, notatka, zaproszenie, opis, warto, by nauczyciel zastosował szczegółowe kryteria oceny biorąc pod uwagę:

- zgodność treści z tematem,
- poprawność językową pod względem leksykalnym,
- poprawność językową pod względem gramatycznym.

Warto również zastosować kryteria oceniania przy ocenie wypowiedzi ustnej, która jest jedną z najbardziej subiektywnych ocen. Przedstawienie kryteriów szczegółowych oceny wypowiedzi ustnej pozwoli uczniom na lepsze przygotowanie się do zadania, a nauczycielowi z pewnością ułatwi postawienie sprawiedliwej oceny. I tak w wypowiedzi ustnej możemy wziąć pod uwagę:

- kompetencję komunikacyjną (odpowiedź zgodna z tematem, umiejętność opisywania, przedstawiania, argumentowania, płynność wypowiedzi),
- kompetencję językową (zasób słownictwa, poprawność gramatyczna, prawidłowa wymowa).

Nauczyciel powinien wziąć pod uwagę dostosowanie odpowiedniej punktacji do wyżej zaproponowanych kryteriów oceniania dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. W przypadku uczniów, u których występują zaburzenia komunikacji językowej oraz problemy artykulacyjne, dostosujemy kryteria oceny w odniesieniu do umiejętności językowych (zakres struktur leksykalno-gramatycznych, poprawność struktur leksykalno-gramatycznych), zrezygnujemy z oceniania prawidłowej wymowy i płynności wypowiedzi.

Analiza prac uczniów pozwoli nauczycielowi na wyciągnięcie wniosków do dalszej konstruktywnej pracy z uczniami i dopasowania sposobów badania przyrostu wiedzy do danego zespołu klasowego. Pamiętajmy, by ocenę zawsze rozstrzygać na korzyść ucznia.

Istotnym aspektem oceniania jest umożliwienie uczniom poprawienia oceny. Średnia arytmetyczna nie zawsze jest sprawiedliwa. Nawet przyjęta w szkołach średnia ważona nie odzwierciedli umiejętności wszystkich uczniów. Na każdym etapie nauki dobrze uczniowi dać szansę na poprawę stopnia. Warto w trakcie odpowiedzi ustnych dać uczniom możliwość natychmiastowego poprawienia błędu. Uczeń, który samodzielnie wyciąga wnioski, dokonuje korekty wypowiedzi, jest motywowany do podejmowania poprawy, eksperymentuje, jest zachęcany do analizowania własnych błędów, a tym samym skutecznej nauki języka obcego. Takie podejście uczy autonomii i odpowiedzialności za indywidualny proces uczenia się, wpisuje się również w kształtowanie kompetencji kluczowych.

Program nauczania języka włoskiego dla drugiego etapu edukacyjnego *Italiano per gioco* podkreśla wagę **samooceny**. Uczeń od początku nauki powinien być przyzwyczajany do analizowania swoich osiągnięć. Samoocena odgrywa niezwykle

istotną rolę motywującą w nauczaniu i uczeniu się języka obcego, ponieważ jest ważną informacją o postępach, nie dla nauczyciela czy rodziców, ale dla samego ucznia. Wiąże się z systematyczną refleksją ucznia na temat tego, jaki materiał i jakie umiejętności opanował, w jakim stopniu, a jakich jeszcze nie.

W nauczaniu języka włoskiego (tak jak i innych języków obcych) doskonałym narzędziem, który pomaga w samoocenie ucznia jest portfolio językowe. Dostępne na stronie internetowej Ośrodka Rozwoju Edukacji [Europejskie Portfolio Językowe](#) jest dokumentem pozwalającym na samodzielne kontrolowanie i dokumentowanie znajomości języków obcych i kultur, poznanych w szkole i poza nią. Oprócz samooceny umiejętności językowych, portfolio wspomaga realizację celów zawartych w programie nauczania języka włoskiego dla drugiego etapu edukacyjnego.

Portfolio składa się z trzech części:

- biografii językowej, w której uczeń zapisuje swoje doświadczenia, postępy w poznawaniu różnych języków, strategie, osiągnięcia, potrzeby, cele;
- dossier, gdzie uczeń odnotowuje dokumenty (zaświadczenia, dyplomy, prace), związane z nauką różnych języków;
- paszportu językowego, dokumentu podsumowującego umiejętności i doświadczenia oraz posiadane dokumenty potwierdzające te osiągnięcia.

Dzięki włączeniu portfolio w proces samooceny, uczeń nie tylko będzie mógł zaprezentować swoje dokonania w zakresie języków, ale uświadomi sobie własne postępy, co wzmocni pozytywnie motywację do poznawania języków i kultur.

Większość podręczników do nauki włoskiego zawiera gotowe karty samooceny, zintegrowane z podręcznikiem lub zeszytem ćwiczeń. Jeżeli nauczyciel nie decyduje się na pracę z podręcznikiem, może karty samooceny przygotować samodzielnie (powinna wówczas zawierać ocenę kompetencji ogólnych, komunikacyjnych i językowych) lub zainspirować się kartami proponowanymi przez wydawcę podręcznika. Zwyczaj dokonywania krótkiej samooceny możemy wprowadzić np. po każdym dziale lub większej partii materiału, a nawet po każdej lekcji. W przygotowanej karcie ewaluacyjnej warto wprowadzić sformułowania, które pozwolą uczniowi na realną ocenę własnych umiejętności np.

- potrafię policzyć do 10,
- umiem się przedstawić,
- znam nazwy włoskim miast.

Obok samooceny, program nauczania języka włoskiego dla drugiego etapu edukacyjnego, podkreśla również rolę **oceny koleżeńskiej** jako wartościowej oceny udzielanej sobie przez uczniów nawzajem. Ocena koleżeńska sprawdzi się w ocenie zadań różnych typów (ocena dyktand, właściwie wykonanych zadań w czasie lekcji), ocena koleżeńska może mieć również dużą wartość w przypadku uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, która, jako forma uznania, będzie odgrywała rolę w podwyższeniu samooceny i integracji z zespołem klasowym.

Oceny powinny być jawne dla ucznia i jego rodziców (prawnych opiekunów). Każda powinna być uzasadniona w formie ustnej lub pisemnej, tylko w ten sposób uczeń będzie wiedział, jak pracować, by uzyskać lepsze wyniki.

W przypadku uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, należy przyjąć szczególne zasady oceniania:

- **dysleksja** – uczeń powinien mieć możliwość pisania sprawdzianów z mniejszych partii materiału, w razie potrzeby uczeń może korzystać z wydłużonego czasu pracy, nie oceniamy interpunkcji czy ortografii;
- **dysgrafia** – ocenie nie powinna podlegać strona graficzna pracy, uczeń powinien mieć możliwość pisania sprawdzianów na komputerze. Warto w ocenie postępów ucznia z dysgrafią uprzywilejować odpowiedzi ustne;
- **dysortografia** – nauczyciel powinien oceniać wartość merytoryczną pracy, nie biorąc pod uwagę oceniania poprawności ortograficznej;
- **dyskalkulia** – nauczyciel nie ocenia liczenia ze względu na skłonność do przedstawiania cyfr.

W przypadku uczniów, u których stwierdzono:

- **ADHD** (od ang. *attention deficit hyperactivity disorder*), **zespół nadpobudliwości psychoruchowej, z zaburzeniami koncentracji uwagi** – należy pracować nad podnoszeniem samooceny ucznia, unikać stawiania oceny w stanie silnego pobudzenia, w przypadku złej odpowiedzi naprowadzać ucznia na poprawną odpowiedź, umożliwić poprawę oceny;
- **dysfunkcję narządu wzroku** – oceniamy wysiłek ucznia włożony w opanowanie wiedzy, wspieramy, podkreślając mocne strony, pomagamy w pokonywaniu trudności, w miarę możliwości wprowadzamy więcej ocen z odpowiedzi ustnych. Na sprawdzianach pilnujemy, by zakres sprawdzanego materiału został podzielny na mniejsze partie, wydłużamy czas pracy, sprawdziany powinny być również napisane czcionką dostosowaną do potrzeb ucznia, w tekście powinna być zastosowana większa interlinia;
- **dysfunkcję narządu słuchu** – oceniamy wysiłek ucznia włożony w przyswojenie umiejętności, pracujemy nad poprawą samooceny, proponujemy jedynie krótkie, wyraźne nagrania audio, które pozwalają ocenić ucznia w zakresie umiejętności rozumienia ze słuchu;
- **dysfunkcję narządu ruchu** – oceniamy wysiłek ucznia włożony w przyswojenie umiejętności, wydłużamy czas pracy przewidziany na napisanie sprawdzianu, jeżeli jest taka potrzeba, uczniowi powinien towarzyszyć specjalista, który zapewni właściwy kontakt z uczniem lub pomoc w obsłudze sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych;
- **zaburzenia rozwoju językowego (afazję)** – oceniamy wysiłek ucznia włożony w przyswojenie umiejętności, formy wypowiedzi, których uczeń używa w celach komunikacyjnych, takie jak: gest, mimika, wskazywanie obrazków, piktogramów, rysowanie, elementy języka migowego. Należy dostosować wymagania w pracach wymagających samodzielnego tworzenia tekstów (opisów, opowiadań), nagradzamy za podejmowane próby mówienia, akceptujemy krótkie wypowiedzi.

U uczniów:

- **z chorobami przewlekłymi** – należy zapewnić komfort pracy, wziąć pod uwagę ograniczenia, które wynikają z danej choroby, wydłużamy czas pracy, np. uczniom

z cukrzycą pozwalamy na spożywanie posiłków i napojów, które utrzymują prawidłowy poziom cukru we krwi, pozwalamy również na zmierzenie poziomu cukru, jeżeli jest taka potrzeba i wskazania lekarskie;

- **z niedostosowaniem społecznym lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym** – dużą rolę odgrywa życzliwe nastawienie nauczyciela, budowanie przyjaznej, bezpiecznej atmosfery akceptacji. Warto oceniać wkład pracy ucznia, dzielić materiał na mniejsze partie, nagradzać każdy wysiłek i stosować wzmocnienia pozytywne;
- **w sytuacji kryzysowej, traumatycznej** – ocenianie nie powinno dostarczać dodatkowego stresu, dlatego podobnie, jak u uczniów zagrożonych niedostosowaniem społecznym, oceniany materiał należy dzielić na mniejsze części, stosować pochwałę i zachętę. Jeżeli uczeń wyrazi taką chęć, ocenianie może się odbywać bez udziału klasy, poza lekcjami.

W ocenie uczniów, w których potrzeba objęcia pomocą psychologiczno-pedagogiczną wynika z **niepowodzeń szkolnych**, możemy podzielić zakres materiału na mniejsze partie, wydłużyć czas pisania sprawdzianu.

U uczniów, którzy wykazują **trudności adaptacyjne, związane z różnicami kulturowymi, wynikające ze zmiany środowiska lub wcześniejszego kształcenia za granicą**, wydłużymy czas pracy, możemy również zaproponować podzielenie materiału podlegającego ocenie na mniejsze partie.

W ocenie **ucznia zdolnego** warto wziąć pod uwagę jego umiejętności, które nabywa, wykonując zadania spoza podstawy programowej, przydzielać zadania, za które zdobędzie dodatkowe pozytywne stopnie.

W przypadku wszystkich uczniów, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego, należy uwzględnić w ocenie indywidualne podejście do ucznia, wkład jego pracy w naukę i postępy, jakich dokonał, biorąc pod uwagę jego możliwości. Spersonalizowana ocena osiągnięć uczniowskich jest gwarancją uniknięcia niepowodzeń szkolnych i zapewnienia jednostce harmonijnego rozwoju i osiągnięcia sukcesu.

Program nauczania języka włoskiego dla drugiego etapu edukacyjnego oparty jest o ocenianie sumujące i kształtujące. **Ocenianie sumujące** wartościuje, podaje wynik w postaci oceny lub sumy ocen, które definiują, czy uczeń, po określonym cyklu kształcenia, zaliczył dany przedmiot i z jakim wynikiem. Ocenianie sumujące opiera się na przyjętych przepisach prawa i jest wynikiem zastosowania wewnątrzszkolnego systemu oceniania. **Ocenianie kształtujące** jest oceną rozwojową. Dostarcza szeregu informacji zwrotnych na temat osiągniętych przez ucznia kompetencji językowych, kompetencji kluczowych i kompetencji miękkich. W ocenianiu kształtującym bierzemy pod uwagę cel, jaki uczeń powinien osiągnąć, dajemy wskazówki – określamy kryteria sukcesu (tzw. NaCoBeZu, skrót od „na co będziemy zwracać uwagę”). Uczniowie otrzymują od nauczyciela konkretną informację, która umożliwi im osiągnięcie sukcesu. Nie są zaskakiwani wymaganiami, a ich prace stają się dużo lepsze, wiedzą, jaka jest hierarchia przekazywanych informacji i jakich nauczyciel oczekuje rezultatów. W ocenie kształtującej kluczową rolę pełni informacja zwrotna (ustna lub pisemna) na temat tego, jakie uczeń poczynił postępy, jakie braki powinien uzupełnić, w jaki sposób.

Ocenianie kształtujące jest formą konstruktywnego dialogu między nauczycielem, uczniem a jego rodzicami, jego celem jest dostarczenie informacji odnośnie do etapu rozwoju ucznia. Taka forma oceny wspiera ucznia nie tylko w zdobywaniu wiedzy, ale w jego pełnym rozwoju. Ocenianie kształtujące daje możliwość refleksji nad własnymi sposobami uczenia się, postępami, mocnymi i słabymi stronami, daje podstawę do rzetelnej samooceny.

Stosowanie obu form oceny to szansa na stworzenie przyjaznej atmosfery, sprzyjającej uczeniu się i nauczaniu. Ta forma oceny ma istotne znaczenie w kształtowaniu umiejętności kluczowych i uniwersalnych, na kształcenie uczniów świadomych swojej wartości, potrafiących korzystać ze zdobytej wiedzy i umiejętności. Sprawiedliwa ocena jest podstawą wzajemnego szacunku i zrozumienia, warto w ocenianiu postępów ucznia wziąć wszystkie poruszone powyżej kwestie, które umożliwią uczniowi pełen rozwój osobowości.

ROZDZIAŁ VI

Zadania nauczyciela w kontekście realizacji założeń edukacji włączającej

W celu dobrego rozplanowania lekcji języka włoskiego, przed rozpoczęciem pracy w nowym roku szkolnym, należy odpowiednio wcześniej przeprowadzić rozeznanie zespołu klasowego. Ważne jest, aby nauczyciel miał świadomość, z jakimi uczniami będzie pracował w roku szkolnym. Należy pamiętać o obowiązku realizowania edukacji włączającej, gdyż każdy uczeń ma równe prawo do zdobywania wiedzy na miarę swoich możliwości oraz do pełnego uczestnictwa w życiu klasy oraz szkoły.

Zazwyczaj zespół klasowy jest zróżnicowany pod względem umiejętności, możliwości czy potrzeb. W związku z powyższym, edukacja włączająca zajmuje bardzo ważne miejsce w edukacji. W celu spełnienia tego założenia, nauczyciel języka, w pierwszej kolejności, powinien zapoznać się z dokumentami wydanymi przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną (orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego, opinią itp.). Należy poznać indywidualne potrzeby uczniów poprzez zdiagnozowanie środowiska ucznia, jego motywacji, indywidualnych możliwości, predyspozycji i zdolności. W nawiązaniu do programu *Italiano per gioco*, w celu dokonania diagnozy zespołu klasowego, nauczyciel może zasięgnąć opinii wychowawcy, pedagoga szkolnego lub nauczyciela, który współorganizuje proces kształcenia.

Nauczyciel ma obowiązek zapoznać się i uwzględnić w procesie nauczania zalecenia wydane uczniowi przez lekarza lub poradnię psychologiczno-pedagogiczną. Koniecznym jest, aby szkoła, bazując na wynikach diagnozy funkcjonalnej, realizowała założenia pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Na bazie orzeczenia zespół, który tworzą nauczyciele i specjaliści, prowadzący zajęcia z uczniem opracowuje indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny (IPET), który określa zakres i sposób dostosowania wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych, a także możliwości psychofizycznych ucznia. Program ten wskazuje zintegrowane działania, zakres współpracy nauczycieli i specjalistów, którzy prowadzą zajęcia z dzieckiem oraz formy i okres, w jakim taka pomoc będzie udzielana. Informacje te zawarte są w rozporządzeniu; zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. 2017, poz. 1591 z późn. zm., t.j. Dz. U. 2020, poz. 1280) „pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana uczniowi w przedszkolu, szkole i placówce polega na rozpoznawaniu i zaspokajaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia oraz rozpoznawaniu indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia i czynników środowiskowych wpływających na jego funkcjonowanie w przedszkolu, szkole i placówce, w celu wspierania potencjału rozwojowego ucznia i stwarzania warunków do jego aktywnego i pełnego uczestnictwa w życiu przedszkola, szkoły i placówki oraz w środowisku społecznym”.

W dokumencie IPET zawarta jest również informacja o objęciu ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną. Dla uczniów objętych taką pomocą, którzy nie posiadają orzeczenia, zostaje zapisana informacja o tym, jakiego wymaga dostosowania.

Należy zauważyć, że potrzeba dostosowania wymagań edukacyjnych może mieć miejsce w każdym momencie roku szkolnego. Może być to skutkiem choroby dziecka, jego sytuacji rodzinnej lub wypadku. Zgodnie z zaleceniami programu języka włoskiego, do zadań nauczyciela należy wyjście naprzeciw indywidualnym potrzebom ucznia oraz dostosowanie środków, form i metod pracy na lekcji języka obcego do możliwości dziecka. Należy zacząć od zdiagnozowania młodego człowieka, wyróżnić potrzeby edukacyjne i rozwojowe, a następnie czynniki osobowe czy środowiskowe wpływające na jego funkcjonowanie. W następnej kolejności trzeba wdrożyć działania dotyczące:

- właściwego dostosowania przestrzeni, wyposażenia klasy oraz wyboru adekwatnych środków dydaktycznych, aby ułatwić uczniowi ze SPE przyswojenie nauczanych zagadnień i ułatwić prawidłowe funkcjonowanie w klasie;
- zapewnienia odpowiednio przygotowanej kadry, mogącej udzielić właściwej pomocy psychologiczno-pedagogicznej, wspierającej proces dydaktyczny. Będą to pedagodzy szkolni lub specjaliści, psychologowie, logopedzi i inni specjaliści. Nauczyciel, organizując proces nauczania, może wesprzeć się na opiniach poradni specjalistycznych, psychologiczno-pedagogicznych, a także na informacjach od rodziców lub opiekunów prawnych dziecka;
- włączenia do grupy rówieśniczej, która może w dużym stopniu przyczynić się do właściwego rozwoju ucznia ze SPE. Należy unikać izolowania społecznego dziecka. Rolą nauczyciela i szkoły jest pomoc w integrowaniu ucznia z zespołem klasowym oraz włączenie go do uczestnictwa w pracach klasy i szkoły.

Istotnym wsparciem w pracy z uczniami ze SPE jest współpraca z rodzicami. Planując pracę, nauczyciel powinien uwzględniać harmonogram takiej współpracy, określić warunki wspólnego monitorowania postępów ucznia. Obowiązkiem szkoły jest rzetelne informowanie rodziców o postępach wychowawczo-edukacyjnych uczniów. Dobrą praktyką jest, aby nauczyciel, planując proces dydaktyczny, skupił się na mocnych stronach ucznia, wykorzystując drzemiący w każdym potencjał. Należy wspierać dziecko w pokonywaniu różnych trudności edukacyjnych, z jakimi przyjdzie mu się zmierzyć w szkole. Budowanie dobrej relacji, atmosfery zaufania i zrozumienia wpływają korzystnie i wspierają na rozwój uczniów. Nauczyciel, swoim zachowaniem, stanowi wzór, kształtuje postawy dzieci, tym samym dając przykład akceptacji i tolerancji. Dobra atmosfera, panująca w szkole oraz danej klasie, wpływa na motywację uczniów oraz wspiera ich w procesie edukacyjnym, co ma szczególne znaczenie wobec uczniów ze SPE.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. 2017, poz. 1591 z późn. zm., t.j. Dz. U. 2020, poz. 1280) § 2. ust. 2 definiuje uczniów objętych potrzebą pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Są to w szczególności dzieci i młodzież:

- z niepełnosprawnością;
- z niedostosowaniem społecznym;
- z zagrożeniem niedostosowaniem społecznym;
- z zaburzeniami zachowania lub emocji;
- ze szczególnymi uzdolnieniami;
- ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się;
- z deficytami kompetencji i zaburzeniami sprawności językowych;

- z chorobą przewlekłą;
- z niepowodzeniami edukacyjnymi;
- znajdujące się w sytuacji kryzysowej lub traumatycznej.

W odniesieniu do programu *Italiano per gioco* dostosowanie wymagań edukacyjnych powinno zostać oparte o obserwację nauczyciela, np. nadmierne pochylanie się ucznia nad tekstem może oznaczać, iż przygotowany materiał jest zbyt mały, zwłaszcza dla ucznia z dysfunkcją wzroku. W tekście powinny być zastosowane większe przerwy, a poszczególne elementy, akapity wyraźnie od siebie oddzielone. Niezrozumienie pytań przez np. ucznia niedosłyszającego, afatycznego czy z ADHD, może wskazywać na ich zbytnią złożoność. Należy dążyć do uproszczenia komunikatu przekazywanego uczniowi, stosując krótkie i proste zdania. Należy zwracać baczną uwagę na zachowanie uczniów podczas lekcji, na to, jak radzi sobie z zadaniami domowymi.

Przydatny może być także arkusz samooceny, jaki uczniowie mogą wypełniać pod koniec każdej większej jednostki materiału. Udzielone w nim odpowiedzi (np. w postaci uśmiechniętych buziek lub symboli) wskażą nauczycielowi, czy sposób realizacji i doboru materiału jest skuteczny. Tego typu arkusz ewaluacji wypełnią wszyscy uczniowie. Wymierne korzyści przynosi zapoznanie uczniów ze strategiami uczenia się. Dobra praktyką jest również podzielenie treści na mniejsze partie, co ułatwi uczniom ze SPE przyswojenie wiedzy. Zgodnie z programem, w zależności od specjalnych potrzeb edukacyjnych, nauczanie powinno być zorganizowane w określony sposób.

U uczniów z dysfunkcją wzroku można zaobserwować następujące symptomy i trudności:

- wolniejsze tempo czytania, wynikające z problemów w spostrzeganiu całego wyrazu lub zdania;
- mylenie liter, które mając podobne kształty i wyrazów o podobnej strukturze;
- niewłaściwa technika czytania;
- brak rozumienia tekstu w całości;
- problemy z rozumieniem tekstu, wynikające z potrzeby koncentracji uwagi na odczytywaniu kształtu poszczególnych liter;
- możliwe trudności w pisaniu, wynikające z obniżonej sprawności spostrzegania i zakłóconej koordynacji wzrokowo-ruchowej;
- występowanie wielu błędów: ortograficzne, przestawianie, mylenie, lub opuszczanie liter.

Sposób dostosowania wymagań edukacyjnych:

- uczeń powinien usiąść w odpowiednim miejscu w klasie, aby zapobiec odbłaskowi pojawiającemu się w okolicy okna, powinien mieć właściwe oświetlenie i dobrą widoczność. Dobrze, aby mógł usiąść blisko nauczyciela i tablicy;
- utrzymanie porządku w miejscu pracy ucznia;
- materiał dydaktyczny powinien mieć formę uproszczonego tekstu, zawierającego powiększoną, prostą i nieozdobną czcionkę, np. Arial, a ilustracje powinny zawierać wyraźny kontrast. Grafiki powinny zostać uproszczone i pozbawione zbędnych elementów. Warto przygotować audiodeskrypcję oraz stosować kserokopie o dobrej jakości. Warto stosować makiety, mapy w formie modeli;

- należy wydłużyć czas pracy – z powodu szybkiego męczenia się ucznia wyężdżającego wzrok (pisanie na lekcji, sprawdziany), prace domowe nie powinny być zbyt obszerne;
- należy upewniać się, że uczeń widzi i rozumie zadanie pytając go od czasu do czasu („Co widzisz?”);
- staranne dobieranie pomocy dydaktycznych, np. ze względu na trudności z czytaniem, zadania z wykorzystaniem materiałów ilustracyjnych muszą być dostosowane do możliwości percepcyjnych uczniów z uszkodzonym wzrokiem;
- zastąpienie prac pisemnych ustnymi, a także umożliwienie uczniom pisania prac z wykorzystaniem komputera (dostosowanego do potrzeb osób z dysfunkcją narządu wzroku);
- należy (w miarę możliwości, jakimi dysponuje szkoła), dostosować salę lekcyjną do potrzeb ucznia niedowidzącego, by ułatwić mu funkcjonowanie w szkole. Mogą to być: materiały audiowizualne przygotowane przez nauczyciela, e-booki, nagrania, lupa, powiększalnik itp.

U uczniów z dysfunkcją narządu słuchu zaobserwować można następujące symptomy i trudności:

- uczeń słabo czyta;
- ma kłopoty z rozumieniem, przez co nie wykazuje chęci do angażowania się działania klasowe;
- uczeń ma kłopot z równoczesnym wykonywaniem kilku czynności;
- może sprawiać wrażenie nieuważnego, zamyślnego;
- może mieć problemy ze słyszeniem, a przez to ze zrozumieniem poleceń nauczyciela lub reagować niewłaściwie/nietypowo na instrukcje ustne oraz podczas gier lub innych sytuacji szkolnych;
- może mieć zaburzenia dotyczące mowy, mowa może być mało zrozumiała;
- mały zasób słownictwa czynnego i biernego;
- częstokroć myli głoski, ubezdźwięczniając je;
- zamienia litery, gubi je lub pomija części wyrazów, myli końcówki, tym samym zmienia treść i znaczenie wyrazów;
- gdy nie rozumie znaczenia, może pisać bezsensowne zlepki liter;
- poprawna pisownia, nauka gramatyki, składni czy ćwiczenia stylistyczne okazują się dla ucznia trudne do opanowania.

Sposób dostosowania wymagań edukacyjnych:

- uczeń powinien usiąść w pierwszej ławce w odległości 0,5 do 1,5 m od nauczyciela;
- o ile to możliwe, powinien móc usiąść w ławce z uczniem zdolnym, chętnym do pomocy;
- należy zadbać o dobre oświetlenie klasy oraz o to, aby twarz nauczyciela była dobrze widoczna, co ułatwi uczniowi odczytanie mowy z ust;
- należy zadbać o to, by uczeń miał możliwość odwrócenia się podczas lekcji do kolegów, co pomoże mu w lepszym zrozumieniu ich wypowiedzi;
- nauczyciel powinien zwracać się do ucznia wyraźnie, normalnym głosem, używając naturalnej intonacji, unikając nadmiernej lub niepotrzebnej gestykulacji oraz gwałtownych ruchów głową;
- nauczyciel powinien wielokrotnie podczas lekcji upewniać się, że uczeń zrozumiał polecenia;

- należy pamiętać o wydłużeniu czasu na realizację zadań (wolniejsze tempo pracy);
- należy zadbać o ciszę oraz spokój w klasie, starając się wyeliminować nadmierny hałas, np. zamykając okna, unikać szurania krzesłami lub kartkami. Nadmierna liczba bodźców dźwiękowych utrudnia dziecku koncentrację oraz powoduje większe zmęczenie;
- gdy uczeń ma kłopoty ze zrozumieniem poleceń formowanych przez nauczyciela, należy zastosować dodatkowe wyjaśnienia, posługując się słownictwem znanym dziecku, wspomagać się gestykulacją lub rekwizytami;
- warto wykorzystywać podczas lekcji pomoce, metody i techniki wizualne, np. tablicę, plansze, rzutnik multimedialny, komputer, tablicę interaktywną oraz pomoce audio np. słuchawki, odtwarzacz dźwięku;
- zaleca się zastąpienie pisania ze słuchu inną formą ćwiczeń, np. układaniem zdań i wyrażeń z rozsypanki wyrazowej, uzupełnianiem luk w tekście, dopasowywaniem właściwych wyrazów pod względem gramatycznym;
- zapewnienie uczniowi karty pracy w formie graficznej lub tekstowej oraz transkrypcji do ćwiczeń słuchowych;
- zaleca się stosowanie map myśli;
- należy zwrócić szczególną uwagę na tworzenie podczas lekcji spontanicznych sytuacji językowych, wspierając rozwój poprawnych zachowań komunikacyjnych – związanych z codzienną komunikacją;
- należy posługiwać się gestami, mimiką, prostymi pytaniami, aby zaktywizować ucznia i zachęcić do rozmowy.

U uczniów z dysleksją można zaobserwować następujące symptomy i trudności:

- w czytaniu i rozumieniu treści, zapamiętywaniu nowych słów i wyrażeń;
- w porządkowaniu wydarzeń w kolejności chronologicznej;
- w komunikowaniu się (pisaniu, mówieniu, czytaniu oraz rozumieniu) w języku obcym;
- w redagowaniu i formułowaniu wypowiedzi ustnych;
- ortograficzne, przestawianie i opuszczanie liter, gubienie akcentów graficznych;
- w poprawnym zapisie form gramatycznych;
- we właściwym, pełnym zrozumieniu treści poleceń.

Sposób dostosowania wymagań edukacyjnych:

- zrezygnowanie z odpytywania z głośnego czytania na forum klasy;
- czytanie tekstów krótszych lub dłuższych w postaci e-booków;
- koniecznie trzeba zadbać o rozwój strefy emocjonalnej ucznia oraz jego poczucie bezpieczeństwa podczas zajęć;
- należy kontrolować, na ile uczeń zrozumiał polecenia, które przeczytał samodzielnie (np. podczas sprawdzianu);
- uczeń może potrzebować kilkukrotnego przeczytania tekstu – w celu jego zrozumienia;
- wsparcie nauczyciela, rozwijanie w uczniu wiary we własne możliwości oraz motywowanie i zachęcanie do pracy;
- należy wydłużyć czas pracy ucznia (ze względu na wolniejsze tempo czytania i pisania);
- pomocne może być przygotowanie dla ucznia wydrukowanych notatek, które wklei do zeszytu;

- zalecane są wypowiedzi ustne (zamiast pisemnych), sprawdzanie wiadomości powinno dotyczyć niewielkiej partii materiału i odbywać się częściowo;
- zadbanie o to, aby uczeń mógł w klasie zająć miejsce blisko nauczyciela;
- redukcja stresu poprzez informowanie ucznia, kiedy będzie pytany;
- dostosowanie kryteriów oceny do wymagań zalecanych w opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej;
- ze względu na wolniejsze tempo pracy ucznia, zaleca się zmniejszenie liczby zadań;
- należy nauczyć dziecko tworzenia schematów w celu ułatwienia mu tworzenia wypowiedzi;
- należy wydłużyć czas potrzebny na opanowanie nowej leksyki, a nowe zagadnienia zaopatrzyć w polskie tłumaczenie, synonimy, antonimy i związki wyrazowe im towarzyszące;
- ułatwiając zapamiętywanie pisowni, można pozwolić uczniowi na zastosowanie różnych kolorów długopisów, na zastosowanie literowania, zastosowanie skojarzeń, mnemotechnik, naprowadzania;
- stosowanie zróżnicowanych metod i technik aktywizujących, pomocy dydaktycznych, urozmaicających proces uczenia się;
- wspieranie się schematami w nauczaniu gramatyki i mapami myśli w nauczaniu leksyki;
- porównywanie zasad panujących w języku włoskim z językiem polskim lub innym językiem obcym, znanym uczniowi.

U uczniów z dysgrafią występują trudności z czytelnym i estetycznym zapisem. Sposób dostosowania wymagań edukacyjnych:

- uczeń może zapisywać prace na komputerze lub drukowanymi literami;
- sprawdzając prace, można poprosić ucznia o ich odczytanie;
- proponuje się zastąpić pisemne sprawdzanie wiedzy formą ustną.

U uczniów z dysortografią występują trudności dotyczące poprawnej pisowni (ortografia, fonetyka i interpunkcja). Sposób dostosowania wymagań edukacyjnych:

- zastąpienie dyktand zadaniami polegającymi na uzasadnianiu pisowni;
- merytoryczne aspekty pracy oceniane osobno;
- nieocenianie pisowni prac;
- zaproponowanie zwiększenia liczby ćwiczeń ortograficznych oraz gramatycznych, np. wykorzystując programy komputerowe i aplikacje.

U uczniów o inteligencji niższej niż przeciętna zauważyć można następujące symptomy i trudności:

- z poprawną wymową;
- z zapamiętywaniem, odtwarzaniem słownictwa, treści oraz zdań;
- w swobodnym konstruowaniu wypowiedzi na podany temat;
- we właściwym czytaniu i pisaniu;
- w opanowaniu gramatyki;
- z selekcją i określeniem głównej myśli w długich tekstach;
- ubogie słownictwo oraz niewłaściwa struktura wypowiedzi ustnych i pisemnych;
- problemy dotyczące odtwarzania z pamięci odległych czasowo partii materiału, wynikające ze słabej pamięci długotrwałej i operacyjnej;

- dość wolne tempo procesów myślowych, a także działania;
- w uogólnianiu oraz wnioskowaniu.

Sposób dostosowania wymagań edukacyjnych:

- proponowanie zadań o niższym stopniu trudności oraz omawianie mniejszych partii materiału;
- mniejsza liczba słówek do zapamiętania;
- nauczyciel wyraża polecenia w sposób prosty, stosując krótkie zdania;
- instrukcje przekazywane indywidualnie;
- uwzględniając wolniejsze tempo pracy ucznia, nauczyciel powinien wydłużyć czas przeznaczony na wykonanie zadania lub przyswojenie nowych zagadnień leksykalnych;
- unikanie trudnych, abstrakcyjnych pojęć;
- odwoływanie się do przykładów i konkretów;
- sprawdzanie wiedzy po uprzednim poinformowaniu ucznia i dokładnym określeniu zakresu materiału;
- objętość pracy domowej powinna być dostosowana indywidualnie do możliwości ucznia;
- ograniczenie wypowiedzi ucznia do prostych zdań;
- częstsze powtórki nowych partii materiału;
- podzielenie materiału na mniejsze partie, charakteryzujące się mniejszym stopniem trudności (w zakresie podstawy programowej);
- wspieranie dziecka w trakcie pracy samodzielnej.

U uczniów zdolnych można zauważyć następujące symptomy:

- zniechęcenie tradycyjnymi metodami nauczania, szybkie nudzenie się;
- innowacyjne rozwiązania problemów/zadań;
- łatwość w przyswajaniu nowych treści, często trudnych, szybkie tempo pracy;
- łatwość w selekcjonowaniu, wnioskowaniu, uczeniu się struktur gramatycznych i leksykalnych, formułowaniu dłuższych wypowiedzi bogatych w szczegóły, rozbudowane zdania;
- duża swoboda w korzystaniu z wiedzy ogólnej oraz pochodzącej z innych dziedzin, uczeń z łatwością wyszukuje i zauważa analogie i różnice.

Sposób dostosowania wymagań edukacyjnych:

- przygotowanie zróżnicowanych zadań – pod względem formy, a także o wyższym poziomie trudności;
- stosowanie aktywizujących i urozmaiconych środków oraz zadań dydaktycznych, podtrzymujących uwagę i koncentrację ucznia;
- zachęcanie ucznia do wykonywania zwiększonej liczby zadań, również o podwyższonym stopniu trudności;
- zapraszanie ucznia do pełnienia roli lidera lub konsultanta językowego podczas pracy w grupach, do pomocy uczniom słabszym;
- zachęcanie do dzielenia się wiedzą z innymi uczniami w klasie;
- zachęcanie do rozwijania umiejętności oraz poszerzania wiedzy w ramach wystąpień publicznych, samokształcenia lub kół i zajęć dodatkowych.

Warto zauważyć, że uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi są grupą bardzo zróżnicowaną i dostosowania powinny być dobrane do ich potrzeb. Istotną kwestią jest **motywowanie uczniów ze SPE** do nauki. Często są to uczniowie o zaniżonym poczuciu własnej wartości, wycofani, dlatego nauczyciel powinien włączać ucznia ze SPE w życie i działania klasy. Należy wspierać i uwypuklać mocne strony ucznia, proponując mu wykonywanie zadań, w których jest dobry, a które pozwolą mu czuć się pełnowartościowym członkiem zespołu klasowego. Może np. pracować w zespole klasowym prowadzącym gazetkę ścienną w klasie, być może dobrze rysuje albo jest świetny w użytku technologii informatycznej, może doskonale radzi sobie z wyszukiwaniem informacji. Należy uczniów ze SPE angażować i zachęcać do pracy w grupach, aby mogli nabyć pozytywnych doświadczeń społecznych. Zgodnie z zaleceniami programu *Italiano per gioco*, należy włączać uczniów w organizację świąt, festynów, przedstawień szkolnych. Również uczniowie zdolni, którzy mogą wykazywać wycofanie i znudzenie, powinni zostać zaangażowani w zadania dodatkowe na rzecz klasy lub szkoły oraz w pomoc innym uczniom. Tym sposobem, każda osoba w zespole klasowym, jak w dobrze funkcjonującym społeczeństwie, będzie potrzebna i wartościowa. Takie podejście ma na celu wsparcie holistycznego rozwoju jednostki i przystosowanie jej do życia w społeczeństwie.

Postawa nauczyciela ma ogromny wpływ na to, jak uczeń zostanie przyjęty przez zespół klasowy. Należy zadbać o właściwą atmosferę zaufania, bezpieczeństwa i akceptacji, np. poprzez odpowiednią mimikę, ton głosu, uśmiech. Być może warto poruszyć w klasie tematy różnego rodzaju niepełnosprawności. Należy pokazać uczniom sukcesy, jakie osiągają ludzie niepełnosprawni, wielokrotnie wyróżniając się ogromnym zaangażowaniem i pracowitością. Ważne jest traktowanie z szacunkiem i godnością każdego ucznia, nie pomijanie uczniów ze SPE podczas przydzielania zadań i funkcji klasowych. Należy włączać uczniów we wspólne działania w różnego rodzaju projektach, w tym także projektach interdyscyplinarnych. Rolą nauczyciela jest dobór właściwych form pracy oraz środków dydaktycznych, indywidualnie dostosowanych do potrzeb ucznia: „Im więcej różnych metod stosuje nauczyciel w pracy z uczniem, tym lepiej. Różnorodność pobudza do rozwoju, motywuje do pracy, uczy sposobów zdobywania wiedzy, pozwala szybciej i lepiej poznać samego siebie” (Fechner-Sędzicka 2013: 59–60).

Kolejnym ważnym aspektem, jest **współpraca z rodzicami**. Rodzic stanowi źródło wiadomości na temat ucznia, jego mocnych stron, zainteresowań itp. Dzięki współpracy z rodzicem nauczyciel może spojrzeć na ucznia z szerszej perspektywy. Należy pamiętać o roli rodzica w procesie dydaktycznym. W przypadku edukacji zdalnej, gdy mówimy o uczniach z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, materiał do realizacji może być przekazywany bezpośrednio rodzicowi. Rodzice mogą wspierać ucznia w wykonywaniu zaleceń, kontrolując postępy i zaangażowanie. Wiedza dotycząca postępów szkolnych i zachowania się ucznia w środowisku klasowym oraz szkolnym może także pomóc rodzicowi w procesie wychowawczym. Nauczyciel języka obcego współpracuje z wychowawcą, dyrektorem szkoły oraz pedagogiem szkolnym – w celu zdiagnozowania potrzeb rodzica w zakresie kontaktu ze szkołą, być może będzie on potrzebował wsparcia merytorycznego lub porad psychologa szkolnego czy wychowawcy. Ważne jest, aby opracować z rodzicami harmonogram i plan współpracy, wspólnego monitorowania postępów ucznia, wypracowania spójnego planu działania. W te działania warto, aby zaangażowany był także psycholog lub pedagog szkolny.

Nauczyciel może sięgnąć do odpowiednich narzędzi, np. ankiety, wywiad z rodzicami (w celu pozyskania niezbędnych w procesie wychowawczym i edukacyjnym informacji). Istotne jest słuchanie informacji rodziców na temat potrzeb ich dzieci. Szkoła jest zobowiązana do rzetelnego informowania rodziców o postępach wychowawczo-edukacyjnych uczniów. Rodzic ma prawo do wypowiedzenia swojej opinii dotyczącej spraw i życia szkoły. W ramach współpracy, szkoła organizuje zebrania oraz indywidualne konsultacje. Warto zadbać, aby rodzice byli zapraszani do działania i włączani w życie szkolne, np. podczas wycieczek, wyjść do muzeów, dyskotek czy festynów.

Nie można zapomnieć o kolejnym ważnym aspekcie, jakim jest **współpraca nauczyciela z pedagogiem szkolnym lub psychologiem**. Jeżeli zachodzi taka potrzeba, to także z innymi pracownikami, np. opieki społecznej, lekarzem, terapeutą czy policją, w zależności od potrzeb wynikających ze stanu psychofizycznego ucznia. Uważny nauczyciel, obserwujący uczniów podczas pracy na zajęciach oraz poza klasą (na boisku szkolnym, przerwach, wspólnych wyjściach), jeżeli zauważy niepokojące zachowania, może skierować ucznia do pedagoga, psychologa szkolnego lub zasugerować rodzicom konieczność konsultacji z odpowiednim specjalistą.

BIBLIOGRAFIA

- Bieniek M., 2007, *Dydaktyka historii. Wybrane zagadnienia*, Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego.
- Braun M., Mach M., 2012, *Jak pracować ze zdolnymi? Poradnik dla nauczycieli i rodziców*, Warszawa: ORE.
- Fechner-Sędzicka I., 2013, [Model pracy z uczniem zdolnym w szkole podstawowej. Jak praktycznie i systemowo zorganizować edukację uczniów zdolnych na poziomie szkoły podstawowej?](#) (PDF, 6,84 MB; dostęp 8.07.2022), Warszawa: ORE.
- Juul J., Øien M., 2012, *Przestrzeń dla rodziny*, tłum. A. Marciniakówna, Podkowa Leśna: Wydawnictwo Mind.
- Komorowska H., 2003, *Metodyka nauczania języków obcych*, Warszawa: Fraszka Edukacyjna.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, Dz. U. 2020, poz. 493. z późn. zm.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych, Dz. U. 2019, poz. 373.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, Dz. U. 2017, poz. 1591 z późn. zm., t.j. Dz. U. 2020, poz. 1280.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym, Dz. U. 2017, poz. 1578 z późn. zm., t.j. Dz. U. 2020, poz. 1309.
- Rutkowska E., 2022, *Italiano per gioco. Program nauczania języka włoskiego dla II etapu edukacyjnego, wprowadzanego jako I język obcy w klasach IV–VIII SP oraz jako II język obcy w klasach VII–VIII SP*, Warszawa: ORE.

Emilia Rutkowska – magister filologii włoskiej. Nauczycielka języka włoskiego w Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącym Umiejętności Twórczych, Publicznym Liceum Ogólnokształcącym Politechniki Łódzkiej. Od 2009 roku lektor języka włoskiego, m.in. w Centrum Językowym Politechniki Łódzkiej oraz Ośrodka Doskonalenia Języków Obcych *Language Station* w Zgierzu. Inicjatorka corocznego Ogólnopolskiego Festiwalu Piosenki Włoskiej „San Sopocka Remo” w Centrum Zajęć Pozaszkolnych nr 2 w Łodzi. Administratorka i inicjatorka grupy „Italiano con Piacere” mającej za cel wspierać proces dydaktyczny.

Barbara Klimek – nauczyciel języka włoskiego i języka francuskiego w I Liceum Ogólnokształcącym w Wodzisławiu Śląskim. W latach 2005–2015 wykładowca oraz kierownik praktyk pedagogicznych w Jastrzębiu Zdroju. Od 2007 doradca metodyczny wydawnictwa Hachette FLE. Egzaminator DELF oraz egzaminu maturalnego przy OKE w Jaworznie. Trener szkoleń i warsztatów z zakresu metodyki nauczania języków obcych. Współautor scenariuszy zajęć opracowanych w ramach projektów Instytutu Francuskiego w Warszawie: *Construire un projet professionnel francophone, Nali et Paco – audycje dla dzieci*. Współautor *Dużego słownika polsko-francuskiego francusko-polskiego* wyd. Langenscheidt.

Anna Miszta – w 2007 roku obroniła z wyróżnieniem pracę magisterską pt. „Językowy obraz Górnego Śląska w reklamie radiowej”. W 2009 roku ukazał się jej przewodnik „Śląskie. Przewodnik pozytywny”, który otrzymał wyróżnienie w konkursie Nagród Magellana w 2010 roku w kategorii przewodnik ilustrowany. W 2014 roku uzyskała stopień doktora, broniąc rozprawy „Językowo-kulturowy a tekstowy obraz Ślązaka i Ślązaczki we współczesnych piosenkach śląskich” (wyd. 2016). Podczas studiów doktoranckich pracowała w szkole językowej Accent w dziale nauczania dzieci i młodzieży, od lat z sukcesami przygotowuje uczniów do egzaminów ósmoklasisty z języka angielskiego i polskiego. Prowadziła warsztaty dialektologiczne dla nauczycieli szkół średnich w IJP PAN. Udzielała korepetycji z etnolektu śląskiego według autorskiego programu opartego na tekstach stylizowanych. Od 2009 roku pracuje w IJP PAN, w pracowni Wielkiego Słownika Języka Polskiego PAN. Jej zainteresowania naukowe to socjolingwistyka i etnolingwistyka ze szczególnym uwzględnieniem świadomości etniczno-językowej Górnoszlązaków, językoznawstwo korpusowe, a także misjologia i teologia pastoralna. Pasjonuje się szeroko pojętą edukacją, metodyką nauczania języka polskiego i angielskiego.